

**TURUN
YLIOPISTO**

Kauppakorkeakoulu

Teknologiset työkalut modernin orjuuden ehkäisemisessä elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa

Toimitusketjujen johtamisen
pro gradu -tutkielma

Laatija:

Roni Dahlgren

Ohjaaja(t):

KTT, TkT Juuso Töyli

KTT Sini Laari

4.6.2025

Helsinki

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Toimitusketjujen johtaminen

Tekijä(t): Roni Dahlgren

Otsikko: Teknologiset työkalut modernin orjuuden ehkäisemisessä elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa

Ohjaaja(t): KTT, TkT Juuso Töyli, KTT Sini Laari

Sivumäärä: 79 sivua + liitteet 5 sivua

Päivämäärä: 4.6.2025

Moderni orjuus on laajasti tunnistettu kansainvälinen ihmisoikeusongelma, joka liittyy erityisesti globaalien toimitusketjujen monimutkaisuuteen ja heikkoon läpinäkyvyyteen. Ilmiötä esiintyy myös elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa, erityisesti alkutuotannon ja varhaisen käsittelyn vaiheissa. Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisia teknologisia työkaluja hyödynnetään modernin orjuuden ehkäisemisessä elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten eri teknologiat ilmenevät yritysten raporteissa ja mihin käyttötarkoituksiin niitä liitetään.

Tutkimus perustuu teorialähtöiseen lähestymistapaan, jossa teknologiat jaoteltiin kuuteen pääluokkaan: auditointi, raportointialustat, seuranta- ja valvontateknologiat, lohkokejtut, dialogiset kommunikointiteknologiat sekä tiedonlevitysteknologiat. Näitä luokkia käytettiin aineiston analyysin viitekehystenä, ja ne heijastavat eri lähestymistapoja toimitusketjujen läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden kehittämiseen.

Tutkimusaineisto koostui 330 modernin orjuuden vastaisesta lausunnosta, jotka on julkaistu Ison-Britannian hallituksen ylläpitämässä rekisterissä vuosina 2022–2025. Lausunnot koskivat yrityksiä, joilla on velvollisuus raportoida toimistaan modernin orjuuden ehkäisemiseksi. Aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä hyödyntäen koodausohjelmistoa. Tarkastelun kohteena oli teknologioiden esiintyvyys ja käyttötarkoitukset toimitusketjujen eri vaiheissa.

Tulosten mukaan auditointi oli yleisin käytetty teknologia ja liittyi usein toimittajavalvontaan ja vaatimustenmukaisuuden osoittamiseen. Seuraavaksi yleisimpiä olivat raportointialustat ja dialogiset kommunikointiteknologiat, kuten koulutukset, kyselyt ja ilmoituskanavat. Seuranta- ja valvontateknologioiden käyttö oli maltillista, ja lohkokejtujen sekä tiedonlevitysteknologioiden käyttö vähäistä. Teknologioita hyödynnettiin pääosin hallinnollisiin ja sopimusperusteisiin tarkoituksiin. Vaikka työntekijöiden osallistamista tukevia ratkaisuja esiintyi, niitä käsiteltiin lausunnoissa usein yleisellä tasolla ilman tarkempaa kuvausta toteutuksesta tai vaikuttavuudesta.

Tutkimus osoittaa, että teknologiat voivat tukea modernin orjuuden torjuntaa, mutta niiden vaikuttavuus jää rajalliseksi, jos niitä sovelletaan vain muodollisesti. Työ tarjoaa ajankohtaista tietoa yritysten käytännöistä ja voi toimia tukena kehittäville toimenpiteille toimitusketjujen eettisyyden edistämiseksi.

Avainsanat: moderni orjuus, toimitusketjut, elintarviketeollisuus, teknologiat, vastuullisuus, läpinäkyvyys

SISÄLLYS

1	Johdanto	7
	1.1 Tutkimuksen taustaa ja johdatus aiheeseen	7
	1.2 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja rakenne	8
2	Elintarviketeollisuuden toimitusketjut ja niiden toiminnot	10
3	Moderni orjuus	13
	3.1 Modernin orjuuden määritelmä	13
	3.2 Modernin orjuuden muotoja	14
	3.3 Modernin orjuuden juurisyyt	16
	3.4 Modernin orjuuden vaikutuksia	22
	3.5 Modernin orjuuden torjunta	23
4	Teknologiset työkalut toimitusketjujen modernin orjuuden ehkäisemisessä	25
	4.1 Auditointi	25
	4.2 Raportointialustat	26
	4.3 Seuranta- ja valvontatekniikat	27
	4.4 Lohkoketjut	28
	4.5 Dialogiset kommunikointitekniikat	29
	4.6 Tietojen levittämiseen tarkoitetut teknologiat	29
5	Tutkimuksen toteutus	32
	5.1 Tutkimusote	32
	5.2 Tutkimusprosessi	33
	5.3 Tutkimuksen luotettavuus	35
6	Tulokset	37
	6.1 Auditointi	38
	6.2 Raportointialustat	40
	6.3 Seuranta- ja valvontatekniikat	43
	6.4 Lohkoketjut	46

6.5 Dialogiset kommunikointiteknologiat	47
6.6 Datan levitysteknologiat	50
6.7 Yhteenveto	53
7 Keskustelu ja johtopäätökset	56
7.1 Yhteenveto keskeisistä tuloksista	56
7.2 Tulosten vertailu aikaisempaan teoriaan	57
7.3 Keskeiset haasteet ja rajoitteet yritysten toiminnassa	59
7.4 Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus	60
7.5 Käytännön suositukset	62
7.6 Ehdotuksia jatkotutkimukselle	62
Lähteet	65
Liitteet	79
Liite 1. Sanasto	79

KUVIOT

Kuvio 1 Elintarviketeollisuuden elinkaari.	10
Kuvio 2 Pakkotyön perimmäisten syiden typologia toimitusketjuissa (LeBaron 2018). 17	
Kuvio 3 Tutkimuksen viitekehys.	31
Kuvio 4 Tutkimusotetytologia (Lukka 2014).	32
Kuvio 5 Teknologioiden kategoriat alaluokkineen.	35
Kuvio 6 Teknologioiden ilmentymiset lausunnoissa.	37
Kuvio 7 Puukaavio teknologioiden jakautumisesta alaluokkiin.	55
Kuvio 8 Taulukko teknologioiden jakautumisesta alaluokkiin.	55

TAULUKOT

Taulukko 1 Maat, joissa esiintyy eniten modernia orjuutta.	14
--	----

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen taustaa ja johdatus aiheeseen

Moderni orjuus rehottaa kaikkialla maailmassa, ja sitä löytyy melkein kaikesta, mitä kulutamme – sen käyttö lisääntyy edelleen (Jurewicz & Passoff 2018, 2). Arvioiden mukaan maailmanlaajuisesti noin 49,6 miljoonaa ihmistä kärsii modernista orjuudesta, mikä tarkoittaa yhtä ihmistä jokaista 150:tä kohden. Näistä lähes 50 miljoonasta henkilöstä 27,6 miljoonan raportoidaan olevan pakkotyössä, ja heistä 3,3 miljoonaa on luokiteltavissa lapsityövoimaksi. Pakkotyön määrä on viime vuosina kasvanut erityisesti yksityisellä sektorilla. Ilmiö on globaali ja kattaa kaikki maantieteelliset alueet, joskin se keskittyy eniten Aasian ja Tyynenmeren alueelle. Modernin orjuuden piirissä olevista noin 50 miljoonasta ihmisestä noin 22 miljoonan arvioidaan elävän pakkoavioliitossa. (International Labour Organization 2022, 1–5.)

Yhdistyneet kansakunnat asetti vuonna 2015 kestävän kehityksen tavoitteet, joiden kahdeksas päämäärä on edistää ihmisarvoista työtä ja talouskasvua. Tämän tavoitteen alataavoitteessa, kohdassa 8.7, kehoitetaan ryhtymään välittömiin ja tehokkaisiin toimiin pakkotyön, modernin orjuuden ja ihmiskaupan poistamiseksi. Tavoitteena on kieltää ja poistaa lapsityön pahimmat muodot – kuten lapsisotilaiden värvääminen ja käyttö – sekä lopettaa lapsityö kaikissa muodoissaan vuoteen 2025 mennessä. (Suomen YK-liitto 2024.) Lisäksi Kansainvälisellä työjärjestöllä (ILO) on YK:n tavoitteeseen 8.7 pohjautuva IPEC+ -lippulaivaohjelma, jonka päämääränä on poistaa lapsityövoima vuoteen 2025 mennessä ja kaikki modernin orjuuden ja ihmiskaupan muodot viimeistään vuoteen 2030 mennessä (International Labour Organization 2024).

Vastuu modernin orjuuden kitkemisestä on ensisijaisesti valtioilla, joiden tulisi puuttua ihmisoikeusloukkauksiin lainsäädännön keinoin liiketoiminnassa ja toimitusketjuissa. Edistys vaatii kuitenkin myös yrityksiltä, sekä kotimaisilta että monikansallisilta, tehokkaampia toimenpiteitä modernin orjuuden eri muotojen tunnistamiseen, rajoittamiseen, lieventämiseen ja korjaamiseen. Yritykset, hallitukset ja kansalaisjärjestöt voivat yhdessä etsiä keinoja puuttua modernin orjuuden rakenteellisiin juurisyyhin riskialttiilla alueilla. (International Labour Organization 2022, 93–95.)

Globaalit toimitusketjut voivat olla erittäin kompleksisia, ja joissain tapauksissa on lähes mahdotonta varmistaa, ettei mikään orjuuden muoto ole osa toimitusketjua (Anti-

Slavery International 2024a). Toimitusketjujen monimutkaisuuteen vaikuttavat useat tekijät, kuten toimijoiden määrä ja koko, niiden keskinäiset suhteet, prosessien monimuotoisuus, vuorovaikutusten laajuus, järjestelmien kerroksellisuus ja massiivinen tietomäärä (Serdarasan 2013). Yksi tehokas keino modernin orjuuden haasteisiin on lisätä yritysten ja toimitusketjujen läpinäkyvyyttä – ei vain pakottamalla yrityksiä paljastamaan tietojaan, vaan myös vahvistamalla institutionaalisia mekanismeja (Choi, ym. 2022. 122).

Uusilla teknologioilla on keskeinen rooli toimitusketjujen läpinäkyvyyden parantamisessa, erityisesti työolojen ja ympäristövaikutusten osalta. Myös julkinen paine vaikuttaa siihen, miten avoimesti yritykset käsittelevät toimitusketjujaan. Kansalaisjärjestöt ovat niin ikään hyödyntäneet teknologiaa edistääkseen kestävämpää kehitystä. (Searcy, ym. 2022, 19–20.) Teknologiset työkalut voivat auttaa rakentamaan sosiaalisia suhteita, edistämään vuoropuhelua ja kehittämään yhteistyötä koko toimitusketjun tasolla. Näin teknologialla on ratkaiseva ja kasvava rooli globaalien toimitusketjujen läpinäkyvyyden vahvistamisessa (McGrath, ym. 2021).

1.2 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja rakenne

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä teknologisia ratkaisuja voidaan hyödyntää modernin orjuuden ehkäisemiseksi elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa. Modernin orjuuden havaitseminen ja mittaaminen on erittäin haastavaa. Aiemmin ehkäisytoimina on käytetty lähinnä auditointeja, eettisiä ohjeistuksia ja koulutusta. Suomalaisia pro gradu -tutkielmia aiheesta on vähän, joten tämä työ pyrkii täyttämään tutkimusaukkoa. Käytännön tasolla tutkimus tarkastelee, miten teknologioita voidaan käyttää sosiaalisen vastuullisuuden haasteisiin vastaamisessa ja toimitusketjujen läpinäkyvyyden parantamisessa.

Tutkimuksen toimialarajaus on elintarviketeollisuudessa, jossa modernia orjuutta esiintyy selkeästi – esimerkiksi kalastuksessa ja maanviljelyssä. Modernin orjuuden muodoista tarkastelun kohteena ovat erityisesti ne, joita ilmenee elintarviketeollisuuden toimitusketjujen toiminnassa.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan ensin, mitä moderni orjuus on ja miten se ilmenee elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa. Lisäksi esitellään toimitusketjujen toiminnot. Toisena keskeisenä kokonaisuutena analysoidaan, millaisia

teknologisia ratkaisuja digitalisaatio tarjoaa toimitusketjujen vastuullisuuden kehittämiseen.

Tutkimus pyrkii vastaamaan seuraavaan tutkimuskysymykseen:

- Miten teknologisia työkaluja käytetään ehkäisemään modernia orjuutta elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa?

Tutkimus jakautuu seitsemään eri lukuun. Ensimmäinen luku toimii johdantona, jossa kartoitetaan tutkimuksen taustaa ja ajankohtaisuutta, esitellään tutkimuksen tavoite, rajaukset, viitekehys, tutkimusmenetelmät sekä tutkimuskysymys.

Toisessa luvussa tarkastellaan elintarviketeollisuuden toimintaa. Kolmannessa luvussa perehdytään moderniin orjuuteen, sen muotoihin ja ilmenemiseen toimitusketjuissa. Lisäksi käsitellään sen vaikutuksia ja torjuntakeinoja. Neljäs teorialuku esittelee teknologisia ratkaisuja modernin orjuuden ehkäisemiseksi elintarviketeollisuudessa.

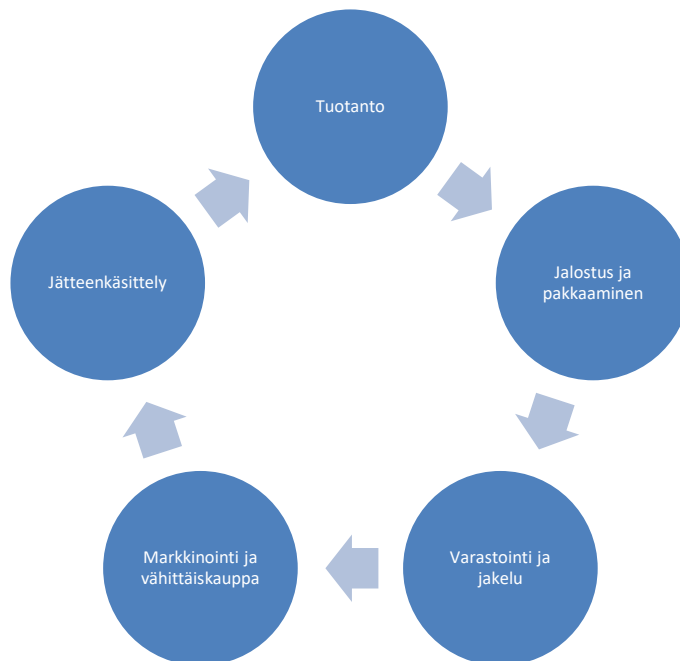
Viidennessä luvussa kuvataan tutkimuksen toteutus sekä empiirisen aineiston keruu ja analyysi. Kuudennessa luvussa esitetään tulokset teknologialuokittain. Seitsemännessä luvussa tehdään yhteenveto keskeisistä tuloksista, vertaillaan niitä aiempaan teoriaan sekä esitetään johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheita.

2 Elintarviketeollisuuden toimitusketjut ja niiden toiminnot

Elintarviketeollisuus on teollisuuden ala, jossa käytettävät raaka-aineet ovat pääosin kasvi- tai eläinperäisiä, ja ne on tuotettu viljelemällä, kasvattamalla karjaa tai kalastamalla (International Labour Organization 2011).

Elintarviketeollisuuden liikevaihto oli vuonna 2024 noin 8,45 miljardia euroa, ja markkinoiden odotetaan kasvavan vuosittain 6,58 prosenttia. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna kolme suurinta ruokatuotantomaata liikevaihdon mukaan ovat Kiina, Intia ja Yhdysvallat (Statista 2024.)

Elintarviketeollisuuden pääaktiviteetit voidaan karkeasti jakaa viiteen komponenttiin: tuotantoon, jalostukseen ja pakkaamiseen, jakeluun ja markkinointiin, kuluttamiseen sekä jätteisiin (Baldwin 2015, 3). Food Systems Dashboard (2024) esittää elintarviketeollisuuden toimitusketjujen osa-alueet seuraavasti: tuotanto, varastointi ja jakelu, jalostus ja pakkaaminen sekä vähittäiskauppa ja markkinointi. Näiden perusteella voidaan muodostaa seuraava elinkaari elintarviketeollisuuden eri toiminnoista: tuotanto -> jalostus ja pakkaaminen -> varastointi ja jakelu -> markkinointi ja vähittäiskauppa -> jätteenkäsittely. Kts. Kuvio 1.

Kuvio 1 Elintarviketeollisuuden elinkaari.

1. Vaihe: Tuotanto

Ruoan tuotannolla tarkoitetaan tässä yhteydessä alkutuotantoa, joka on elintarvikeketjun ensimmäinen vaihe. Alkutuotannon toimintoja ovat esimerkiksi kasvatus, maanviljely, korjuu, lypsäminen, teurastusta edeltävät eläintuotannon vaiheet, elävien eläinten siirtäminen, alkutuotannon tuotteiden kuljetus jatkokäsittelyyn sekä tuotteiden luovuttaminen suoraan kuluttajalle (Ruokavirasto A 2023.)

Alkutuotannon jälkeen tuotteet siirtyvät elintarvikehuoneistoon, jossa elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, myydään, tarjoillaan tai muuten käsitellään (Ruokavirasto B 2023).

2. Vaihe: Jalostus ja pakkaaminen

Elintarvikkeiden jalostamisella pyrittiin alun perin säilyvyyden parantamiseen, mutta nykyään jalostamisen tavoitteena on myös ruoan maun, ulkonäön ja tuntuman muokkaaminen. Jalostus voidaan jakaa eri vaiheisiin – esimerkiksi leivän tapauksessa:

1. Vehnä jauhetaan myllyssä
2. Jauhoista leivotaan leipä
3. Leipä täytetään tehtaassa kolmiroleiväksi

Jalostus voi olla mekaanista, fysikaalista, kemiallista, mikrobiologista tai siihen voidaan lisätä ravintoaineita, kuten vitamiineja ja kivennäisaineita. (Piesala 2019.)

Pakkaamisen tarkoituksena on suojata tuotetta jalostuksen jälkeen ja varmistaa sen säilyvyys kuljetuksen, käsittelyn, varastoinnin ja vähittäiskaupan kautta aina kulutukseen saakka (Nura 2018).

3. Vaihe: Varastointi ja jakelu

Varastoinnin keskeinen tehtävä elintarvikeketjussa on elintarvikeeturvallisuuden varmistaminen, kuten tuotteiden suojaaminen kontaminaatiolta. Varastointi mahdollistaa myös kysynnän tasaamisen ja kustannusten hallinnan. (Dani 2015, 43–46.)

Varastoinnissa on huomioitava lämpötila, kosteus ja hajuerkkyys. Käytössä on erilaisia varastotyyppisiä, kuten kuivatavara-, kylmä-, pakaste- ja viileävarastot. Liha- ja kalatuotteet vaativat omat varastointitilansa.

Elintarvikkeiden kiertoa hallitaan päiväysmerkintöjen avulla, jolloin vanhimmat tuotteet lähtevät ensin: joko FIFO- (First In First Out) tai FEFO- (First Expire First Out) -periaatteen mukaan (Ruokavirasto C 2023; Moussavi, ym. 2024).

Jakelua tarvitaan tuotantoketjun eri vaiheissa: alkutuotannosta jalostukseen, jalostuksesta varastoon ja varastosta vähittäiskauppaan. Jakelijat kokoavat eri tuottajien tavaroita yhdistettyihin kuljetuksiin, joita toimitetaan tukku- ja vähittäiskaupoille (Center for a Livable Future 2024.)

4. Vaihe: Markkinointi ja vähittäiskauppa

Tehokkaan markkinointi-infrastruktuurin tavoitteena on kustannustehokkuus, ruokahävikin vähentäminen, terveystarkkailun hallinta ja peruselintarvikkeiden saatavuuden varmistaminen. Markkinoinnin osa-alueita ovat tuotekehitys, brändäys, digimarkkinointi, kuluttajakäyttäytymisen analyysi, hinnoittelu ja vastuullisuus. (FAO 2024.)

Vähittäiskaupalla tarkoitetaan elintarvikkeen myyntiä suoraan loppuasiakkaalle eli kuluttajalle. Esimerkkejä ovat marketit, erikoisruokakaupat ja verkkokaupat (Capps & Park 2003.)

5. Vaihe: Jätteenkäsittely

Elintarvikeketjun jokaisessa vaiheessa syntyy jätettä – alkutuotannosta loppukäyttöön. Jätteen käsittelyyn on useita tapoja:

- a) käyttö eläinrehuna
- b) kaatopaikkasijoittaminen
- c) jalostus biopolttoaineeksi
- d) kompostointi
- e) kiertotalous ja uusiokäyttö (Galanakis 2015, 7, 12–15.)

3 Moderni orjuus

3.1 Modernin orjuuden määritelmä

Orjuuden juuret ulottuvat niinkin kauas kuin esihistoriallisiin metsästysyhteisöihin. Sen jälkeen orjuutta on esiintynyt muun muassa Rooman, Egyptin ja Ottomaanien valtakunnissa sekä länsimaiden siirtomaa-ajoilla ja Atlantin orjakaupan aikakaudella (Siddharth 2017, 5.)

Geneven vuoden 1926 orjuussopimuksen artikla 1 määrittelee orjuuden seuraavasti:

Orjuus on sellaisen henkilön asema tai tila, jonka suhteen omistusoikeuteen liittyvää toimivaltaa tai kaikkia oikeuksia käytetään.

Lisäksi sopimus määrittelee orjakaupan kattavan kaikki toimet, jotka liittyvät henkilön vangitsemiseen, hankkimiseen tai hävittämiseen tarkoituksena saattaa hänet orjuuteen; samoin kaikki toimet, jotka liittyvät orjan hankkimiseen myyntiä tai vaihtoa varten; ja yleensä kaikki orjien kaupp- tai kuljetustoimet (OHCHR 2024.)

Modernia orjuutta määriteltäessä Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentti toteaa Modern Slavery Act 2015 -laissaan (The National Archives 2015), että kyseessä on järjestäytyneen rikollisuuden brutaali muoto, jossa ihmisiä kohdellaan hyödykkeinä ja käytetään hyväksi rikollisen hyödyn tuottamiseksi. Nykyaikaisella orjuudella on useita muotoja, kuten seksuaalinen hyväksikäyttö, pakkotyö ja kotiorjuus, ja sen uhreja on kaikilta elämänaloilta.

Yhdysvaltain ulkoministeriö (2024) huomauttaa, ettei orjuuteen välttämättä liity liikkuvuutta, kuten ihmisten salakuljetusta riistotilanteeseen, vaan orjuuteen voidaan joutua hyväksikäytetyksi myös kotikaupungissa.

Vuonna 1839 perustettu kansainvälinen ihmisoikeusjärjestö Anti-Slavery International määrittelee modernin orjuuden ytimekkäästi tilanteeksi, jossa yksilöä käytetään hyväksi henkilökohtaisen tai kaupallisen hyödyn saamiseksi. Vapauden menetys voi johtua huijaamisesta, pakottamisesta tai väkivallalla uhkaamisesta. Uhria voidaan myös uhata karkotuksella, häneltä voidaan viedä passi tai hän voi joutua velkavankeuteen. (Anti-Slavery International 2024b.)

Yhdistyneiden kansakuntien Kansainvälinen työjärjestö toi vuoden 2022 raportissaan (International Labour Organization 2022) esiin, että 50 miljoonaa ihmistä kärsii

nykyisin modernin orjuuden eri muodoista. Ilmiö esiintyy lähes jokaisessa maassa, eikä sillä ole tiettyyn etniseen, kulttuuriseen tai uskonnolliseen ryhmään sidottua profiilia. Yli puolet pakkotyötä tekevästä sijaitsee ylemmän keskitulotason tai korkean tulotason maissa (Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö 2022).

Alla olevassa taulukossa esitetään maat, joissa arvioidaan olevan eniten nykyaikaista orjuutta. Näille maille on usein ominaista konfliktien kuormitus, valtiollinen pakkotyö ja heikko hallinto. Esiintyvyyssaste ilmaisee nykyaikaisessa orjuudessa elävien ihmisten määrän tuhatta asukasta kohden. (Walk Free 2023.). Kts. Taulukko 1.

Taulukko 1 Maat, joissa esiintyy eniten modernia orjuutta.

	Maa	Esiintyvyyssaste
1.	Pohjois-Korea	104,6
2.	Eritrea	90,3
3.	Mauritania	32,0
4.	Saudi-Arabia	21,3
5.	Turkki	15,6
6.	Tadžikistan	14,0
7.	Yhdistyneet arabiemiirikunnat	13,4
8.	Venäjä	13,0
9.	Afganistan	13,0
10.	Kuwait	13,0

3.2 Modernin orjuuden muotoja

Modernia orjuutta ei ole määritelty tarkasti laissa, vaan se toimii eräänlaisena kattoterminä erilaisille hyväksikäyttötilanteille, joissa henkilö kärsii uhkailusta, väkivallasta, pakottamisesta ja muista vallan väärinkäytön muodoista (United Nations 2024). Seuraavaksi käydään tarkemmin läpi, minkälaisia muotoja nykyaikaisella orjuudella esiintyy.

Ihmiskauppa

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU määrittelee ihmiskaupan olevan henkilön värväystä, kuljetusta, siirtämistä, majoittamista tai vastaanottamista sekä näiden henkilöiden määräysvallan siirtoa tai hallintaa voimankäytön,

pakkokeinojen, sieppauksen, petoksen, harhautuksen, väkivallan, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla tapahtuvaksi hyväksikäytöksi (European Commission 2024).

Pakkotyö

Yhdysvaltain kotimaan turvallisuusviraston yleisön valistuskampanja Blue Campaign -sivustolla käsitetään pakkotyöksi, kun yksilö pakotetaan vastoin tahtoaan tekemään työtä uhkaamalla tai käyttämällä voimaa, vilppiä tai pakottamista (U.S. Department of Homeland Security 2024).

Velkaorjuus/orjatyö

Suomen valtiosopimuksen 17/1959 lisäsopimuksen 1. artiklassa velkaorjuus määritellään seuraavasti:

... asema tai tila, joka johtuu siitä, että velallinen on sitoutunut velan vakuudeksi suorittamaan henkilökohtaisia palveluksiaan tai takaamaan sellaisten henkilöiden henkilökohtaiset palvelukset, jotka ovat hänestä riippuvaisia, jos näiden palveluksien kohtuullinen arvo ei vaikuta velan suoritukseen tai jos näiden palvelusten aika ei ole rajoitettu tai niiden luonne määrätty. (Finlex 1959.)

Polveutumiseen perustuva orjuus / Syntyperäinen orjuus

Syntyperäisellä orjuudella tarkoitetaan tilaa, jossa ihminen syntyy orjuuteen. Tämä orjuuden periytyminen on ylisukupolvista ja siirtyy eteenpäin äidinpuoleisesti. Hyväksikäyttö on elinikäistä, ja niin sanottu isäntä omistaa orjaksi syntyneen ihmisen. Orjat työskentelevät palkatta, keunoissa oloissa, ilman koulutusmahdollisuuksia. Heitä voidaan periä, myydä tai antaa lahjaksi. Syntyperäistä orjuutta esiintyy lähinnä Afrikan Sahelin vyöhykkeellä. (Anti-Slavery International 2024c.)

Lapsiorjuus

Lapsen joutuminen orjaksi voi johtua monista syistä, mutta yleisimmin taustalla on perheen taloudellinen ahdinko, jolloin lapsi pakotetaan töihin tai hän joutuu ihmisryöstön uhriksi. Lapsiorja menettää usein oikeuden koulutukseen ja terveydenhuoltoon, ja hänen perusoikeuksiaan rajoitetaan. Lapsityö aiheuttaa vakavia henkisiä ja fyysisiä vammoja ja voi johtaa jopa kuolemaan. (UNICEF 2024.)

Pakkoavioliitto

Pakkoavioliitto tarkoittaa avioliittoa tai sen kaltaista ihmissuhdetta, jossa toinen tai molemmat osapuolet eivät ole voineet vapaasti vaikuttaa liiton solmimiseen.

Laajemmassa merkityksessä sillä voidaan tarkoittaa myös liittoa, jossa alun perin vapaaehtoisesti solmittu avioliitto jatkuu vastoin toisen osapuolen tahtoa esimerkiksi painostuksen tai uhkailun seurauksena. Henkilön haavoittuva asema – kuten alaikäisyys, riippuvuus yhteisöstä tai vammaisuus – voi lisätä hyväksikäytön riskiä. (Eduskunnan kirjasto 2024.)

Kotiorjuus

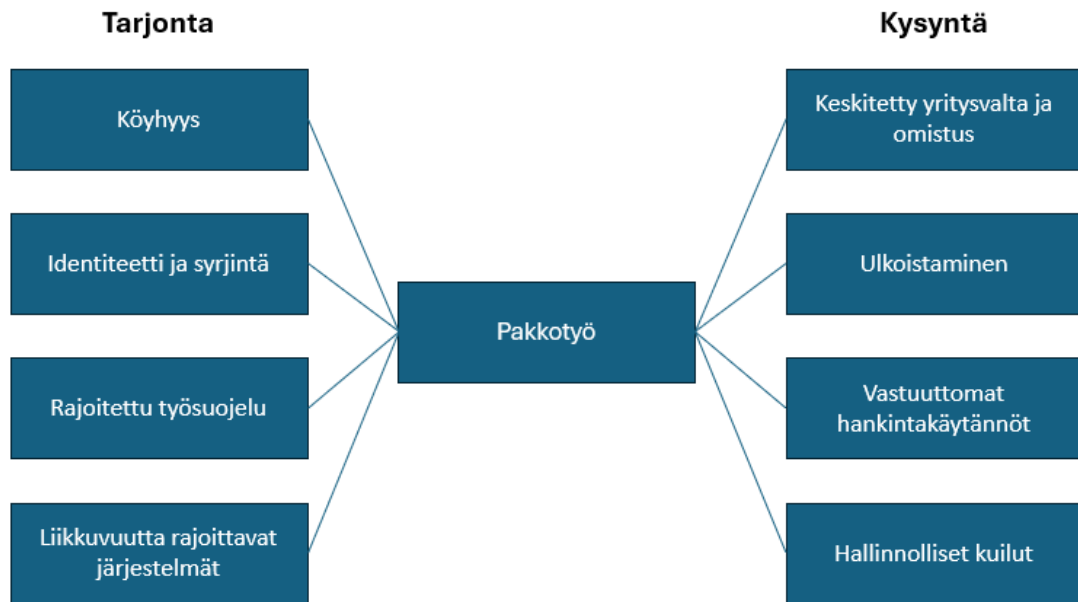
Kotiorjuuden uhri työskentelee yleensä yksityisessä kodissa, jossa häntä kohdellaan huonosti ja pakotetaan epämiellyttäviin olosuhteisiin ja pitkiin työaikoihin. Palkkaa maksetaan huonosti tai ei lainkaan. Koska kotiorjuus tapahtuu yksityistiloissa, se on vaikeasti havaittavissa. Uhri voi olla kuka tahansa – siirtolaisesta perheenjäsenestä. Kotiorja on usein jatkuvassa työssä, 24 tuntia vuorokaudessa, seitsemänä päivänä viikossa. (Broxtowe Borough Council 2016.)

3.3 Modernin orjuuden juurisyyt

Nykyaikaista orjuutta on vaikea määritellä, samoin sen ilmenemismuotoja ja laajuutta. Kärjistäen voitaisiin kuitenkin todeta, että orjuus kytkeytyy lähes kaikkeen, mitä kulutamme (Choi, ym. 2022. 103). Jos omavaraistalous jätetään pois tarkastelusta, elintarviketeollisuuden tuotantoverkostot ovat maailmanlaajuisia (Choi, ym. 2022. 102) ja niiden monimutkaiset toimitusketjut mahdollistavat vilpillisen toiminnan (Fox, ym. 2018). Elintarviketeollisuus on erittäin kilpailtu ala, jossa raaka-aineiden saatavuus on niukkaa, hinnat nousevat, kustannuksia pyritään alentamaan ja voittoja maksimoimaan. Lisäksi kuluttajien vaatimukset edullisuudesta ja monipuolisuudesta kasvavat. Nämä tekijät lisäävät hyväksikäytön riskiä toimitusketjun eri tasoilla. (Fox, ym. 2018.) Teknologian ja koulutuksen puute puolestaan voimistaa piilotettua työvoiman riistoa erityisesti maataloussektorilla, jossa ruumiillinen työ ja alhainen ammattitaitovaatimus altistavat hyväksikäytölle. (Kunz, ym. 2023.)

Modernin orjuuden juurisyyt voidaan tarkastella sekä kysynnän että tarjonnan näkökulmasta. LeBaron (2021) esittelee pakkotyön perussyiden typologian toimitusketjuissa. Hän tunnistaa neljä keskeistä dynamiikkaa, jotka vaikuttavat

tarjontaan: a) köyhyys, b) identiteetti ja syrjintä, c) rajoitettu työsuojelu sekä d) liikkuvuutta rajoittavat järjestelmät. Vastaavasti kysyntäpuolella korostuvat: e) keskitetty yritysvalta ja omistus, f) ulkoistaminen, g) vastuuttomat hankintakäytännöt sekä h) hallinnolliset kuilut. Kts. Kuvio 2.

Kuvio 2 Pakkotyön perimmäisten syiden typologia toimitusketjuissa (LeBaron 2018).

Kysyntäpuolella modernin orjuuden riskiä lisäävät esimerkiksi kuluttajien vaatimukset edullisista hinnoista. Tämä luo painetta arvoketjun loppupäähän, missä hyväksikäyttöä usein esiintyy. Esimerkiksi New York Times (2019) raportoi katkarapujen käytön lisääntyneen Yhdysvalloissa niiden alhaisen hinnan vuoksi. Guardian (2014) selvitti toimitusketjun vaiheita jälleenmyyjältä alkutuotantoon paljastaen vakavia ihmisoikeusrikkomuksia:

1. Tuhannet siirtolaiset saapuvat vuosittain Thaimaahan, jossa he maksavat välittäjille maahanpääsystä ja työpaikasta.
2. Satamissa alusten kapteenit ostavat työntekijöitä 250 dollarin hinnalla ja pitävät heitä aluksillaan jopa vuosia.
3. Nämä "orjalaivat" kalastavat Thaimaan lahdella roskakaloja

4. Kalat myydään CP Foodsille, yhdelle maailman suurimmista rehun ja katkarapujen tuottajista.
5. CP Foods toimittaa tuotteita jälleenmyyjille kuten Walmart, Tesco ja Carrefour.
6. Halvan hinnan seurauksena kulutus on kasvanut: Yhdysvalloissa katkarapujen käyttö kasvoi 10 % vuosina 2014–2019. (Clark 2019; Hodal & Kelly 2014.)

Geopoliittiset konfliktit ja humanitaariset kriisit voivat lisätä hyväksikäytön riskiä. Esimerkkinä toimii COVID-19-pandemia, jonka torjuntatoimet, kuten sosiaalisen etäisyyden käyttö, aiheuttivat globaaleja toimitusketjujen häiriöitä. Samalla tiettyjä tuotteita, kuten henkilösuojaimia, priorisoitiin ilman, että arvioitiin nykyaikaisen orjuuden riskejä. Rajojen sulkeminen ja tilausten peruuttaminen aiheuttivat tulojen menetyksiä, mikä teki työntekijöistä haavoittuvampia hyväksikäytölle. (Trautrim, ym. 2020.)

Köyhyys on merkittävä modernin orjuuden ajuri. Maailmanpankin mukaan 8,5 % maailman väestöstä eli noin 700 miljoonaa ihmistä elää alle 2,15 dollarilla päivässä – tämä on äärimmäisen köyhyyden raja matalan tulotason maissa. Lisäksi 44 % väestöstä elää alle 6,85 dollarilla päivässä, joka on ylemmän keskitulotason maiden köyhyysraja. (Maailmanpankki 2024.) Curtis & Bradley (2022, 215) huomauttavat, että köyhyyttä ei tulisi määritellä pelkästään tulojen perusteella. Esimerkiksi Etiopiassa 35 % väestöstä tienaa alle 1,9 dollaria päivässä, mutta jopa 90 % kansasta jää vaille perustarpeita, kuten koulutusta ja terveydenhuoltoa. Toimitusketjujen kontekstissa köyhyys korostuu erityisesti kehittyvissä maissa toimivilla yrityksillä, joissa maaseutualueilla köyhyysaste voi nousta jopa 70 prosenttiin (Rodríguez, ym. 2016).

Sosiologisesti modernia orjuutta voidaan tarkastella sosiaalisten ja eettisten toimintaympäristöjen kautta. Näihin kuuluvat sukupuoli, etnisyys, kansallisuus, uskonto, seksuaalisuus ja ikä (Tsing 2009). Syrjintä ilmenee esimerkiksi tilanteissa, joissa ostajat suosivat samaan rotuun kuuluvia toimittajia (Gligor 2020). Suomessa Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2024) määrittelee syrjinnän tilanteeksi, jossa yksilöä kohdellaan samanlaisessa tilanteessa huonommin kuin toisia henkilökohtaisen ominaisuutensa perusteella.

Hallinnon toimivuus on keskeinen tekijä orjuuden esiintymisessä. Heikko sääntely, poliittinen epävakaus, korruption valvonnan puutteet ja viranomaisvallan väärinkäyttö

luovat otollisen maaperän hyväksikäytölle. Lahjuksia saatetaan maksaa rajaviranomaisille, poliisille tai tuomareille. Vaikka korruptiota esiintyy erityisesti epädemokraattisissa ja konflikteista kärsivissä valtioissa kuten Sudanissa, sitä havaitaan myös vauraissa ja hallinnollisesti toimivissa maissa, kuten Kanadassa ja Japanissa. (Crane 2013, 57–58.)

Ilmastonmuutos ja moderni orjuus kytkeytyvät toisiinsa ympäristöllisten, sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden kautta. Ympäristötekijöistä mainittakoon:

- a) metsäkato, joka lisää haavoittuvuutta,
- b) maaperän eroosio, joka heikentää sadon laatua ja ruokaturvaa,
- c) luonnonsuojelualueiden tuhoutuminen, mikä vähentää biodiversiteettiä ja luonnonvaroja,
- d) äärimmäiset sääolosuhteet, jotka lisäävät hyväksikäyttöä ja heikentävät ympäristöä,
- e) fossiilisten polttoaineiden käyttö, jota saatetaan louhia orjatyövoimalla.

Sosiaalinen haavoittuvuus korostuu erityisesti ilmastonmuutoksen aiheuttamassa muuttoliikkeessä. Taloudellisesti viljelijät joutuvat ottamaan lisää lainaa selvitäkseen, mikä altistaa heidät velkavankeuteen ja orjuuteen. (Wang & Lotfi 2024.)

Seuraavaksi tarkastellaan, kuinka moderni orjuus ilmenee toimitusketjujen eri vaiheissa:

1. Hankinta ja toimittajien hallinta,
2. Tuotanto,
3. Jalostus ja pakkaaminen,
4. Varastointi ja jakelu.

Hankinnan näkökulmasta toimitusketjut ovat nykyään usein globaaleja ja suuressa määrin ulkoistettuja, jolloin toimittajia on usealla tasolla ensisijaisten toimittajien jälkeen (Kummer 2022). Ostajat eivät yleensä ole tietoisia, missä kohtaa toimitusketjua ihmisoikeusrikkomuksia tapahtuu (Ishaya ym. 2024), ja vaikka he pyrkisivätkin parantamaan ensisijaisten toimittajien työoloja käytännesäännöillä ja auditoinneilla,

ostava yritys ei voi olla täysin varma, tapahtuuko rikkomuksia syvemmillä alihankintaketjussa (Gold, ym. 2020).

On yhä enemmän näyttöä siitä, että modernia orjuutta esiintyy räikeimmin juuri niissä toimitusketjun osissa, joissa ulkoistamista ja alihankintaa on eniten (LeBaron 2014, 243). Kolmansien osapuolten, kuten työvoimatoimistojen, urakoitsijoiden ja niin sanottujen "agenttien", integroituminen on lisännyt hyväksikäyttöä kustannussäästö- ja tulostrategiana. Käytännössä tämä ilmenee esimerkiksi sopimusrikkomuksina, passien takavarikoitena ja liikkuvuuden rajoittamisena. (LeBaron 2014; Bodendorf, ym. 2023.)

Hinta- ja aikapaineet kulkeutuvat ketjun loppupään yrityksiltä alkupään toimijoille, mikä voi johtaa työvoiman hyväksikäyttöön alihankintaketjussa (Hess 2022, 36). Esimerkiksi kaakao- ja kahviteollisuudessa ostajat ovat usein suuria monikansallisia yrityksiä, kun taas alkupään toimittajat ja tuottajat ovat köyhiä pienviljelijöitä, joita toimitushinnat ovat ajaneet köyhyyteen (Kummer 2022; Maloni & Brown 2006, 42).

Työsuojeluhallinto (2022) listaa seuraavat merkit, jotka voivat viitata työperäisen hyväksikäytön riskiin alihankinnassa:

- Sopimushinta alihankinnasta on niin alhainen, ettei työnantaja voi maksaa kaikkia työnantajamaksuja
- Ei tietoa siitä, ketkä työskentelevät työpaikalla
- Työntekijät eivät halua kertoa työajoistaan
- Samat työntekijät tekevät usein pitkiä työpäiviä
- Työntekijöiden työturvallisuudesta ei ole huolehdittu
- Työntekijät eivät saavu työpaikalle itsenäisesti, vaan joku tuo heidät

Tuotantopaikat sijaitsevat usein syrjäisillä reuna-alueilla, mikä tekee modernin orjuuden esiintymisestä vaikeasti havaittavaa ja vaikeuttaa työvoiman saatavuutta (Bodendorf ym. 2023). Merkittävä osa tuotannosta tapahtuu globaalissa etelässä, eli matalan tulotason maissa, joissa pienviljelijöiltä puuttuvat resurssit, tietotaito ja rahoitus siirtyäkseen kestävämpiin maatalouskäytäntöihin. Näillä viljelijöillä on vaikeuksia

parantaa hyvinvointiaan ja toimeentuloaan. Esimerkiksi kaakaon ja kahvin tuotannossa pienviljelijöiden köyhyysaste pysyy jatkuvasti korkeana. (Gupta, ym. 2024.)

Uudet, ulkopuolisten investointien ja vientikysynnän ohjaamat tehostetut tuotantomallit ovat lisänneet sosioekonomista eriarvoisuutta. Ulkoiset ohjaustekijät rajoittavat viljelijöiden päätöksentekoa esimerkiksi kasteluaikatauluissa ja viljelyhankinnoissa sekä luovat painetta myydä tuotteita epävakailta markkinoilla. (McElwee, ym.2023.)

Kun alkutuotanto siirretään merellä tapahtuvaan kalastukseen, työolojen valvonta vaikeutuu entisestään. Alukset voivat olla merellä kuukausia, jolloin elin- ja työolosuhteet jäävät sääntelyviranomaisten ulottumattomiin, ja sääntöjen täytäntöönpano vaikeutuu. Thaimaan, Taiwanin ja Etelä-Korean kalastusteollisuudessa on havaittu ihmiskauppaa, pakkotyötä, fyysistä hyväksikäyttöä ja jopa murhia. (Tickler, ym. 2018.)

Vaikka moderni orjuus esiintyy elintarviketeollisuudessa pääasiassa alkutuotannossa, sitä ilmenee myös toimitusketjun myöhemmissä vaiheissa. Esimerkiksi jalostuksessa: AP News uutisoi tapauksista, joissa vankien työvoimaa käytettiin elintarviketehtaissa. Vangit pakotettiin työskentelemään pitkiä päiviä lähes ilman korvausta, valmistamassa tuotteita vähittäiskauppaketjuille (McDowell & Mason 2024).

Kiinassa taas on raportoitu tapauksista, joissa uiguureja on lähetetty Shandongin mereneläviä jalostaviin tehtaisiin vuodesta 2018 alkaen (Urbina 2023).

Pakkausvaiheessa esiintyy niin ikään hyväksikäyttöä. Esimerkiksi Thaimaassa mereneläväteollisuuden työntekijöitä – osa heistä salakuljetettuja – pakotettiin työskentelemään jopa 16 tuntia päivässä epähygieenisissä olosuhteissa (The Guardian 2014). Meksikossa taas tomaattiviljelysten pakkaajat ovat kohdanneet velkaorjuutta, palkan pidätyksiä ja liikkumisrajoituksia sadonkorjuun ja pakkauskauden aikana. (Escobar, ym. 2019.)

Hyväksikäyttö jatkuu edelleen toimitusketjun loppupäässä, kuten varastoinnissa ja jakelussa. Euroopan tavarakuljetuksissa modernin orjuuden riskit liittyvät erityisesti alemman tason toimijoihin. Esimerkiksi EU:n ulkopuolisista Itä-Euroopan maista tulevat kuorma-autonkuljettajat, joilla on lyhytaikaisia viisumeita, ovat usein haavoittuvassa asemassa. He työskentelevät 6–8 viikkoa putkeen, minkä jälkeen seuraa 2–4 viikon palkaton "loma".

Joissain tapauksissa heitä pakotetaan jatkamaan ajamista yli kolme kuukautta, vaikka alkuperäinen sopimus olisi kuudelle viikolle. Jos he kieltäytyvät, he menettävät työpaikkansa tai osan palkastaan. Monilla ei ole säännöllistä palkkaa tai virallista työsopimusta. (Lee, Groschopf, & Mossyrsch 2022.)

Hyväksikäyttö ulottuu myös niin sanottuun "viimeisen mailin" jakeluun eli ruokalähetysten toimittamiseen kuluttajille. Ruokalähetisovellusten kautta työskentelevät kuljettajat ovat usein itsenäisiä ammatinharjoittajia, eivätkä siksi nauti työntekijöiden oikeuksia tai etuuksia. Modernin orjuuden piirteitä tässä työssä ovat muun muassa: pääsytömyys henkilöllisyystodistuksiin, palkanmaksu väärälle tilille, työ ilman sopimusta tai korvausta, pitkät työpäivät, väärinkäytökset sekä jatkuva kokemus kontrollista ja uhkasta. (Unseen UK 2024.)

3.4 Modernin orjuuden vaikutuksia

Modernilla orjuudella on moninaisia ja kauaskantoisia vaikutuksia yksilöiden, yhteiskuntien, talouden ja ympäristön tasolla. Vaikutukset eivät rajoitu pelkästään orjuuden uhreihin tai heidän työpaikkoihinsa, vaan ulottuvat koko toimitusketjuun ja sen ulkopuolisiin sidosryhmiin.

Modernilla orjuudella on vakavia terveysvaikutuksia yksilötasolla. Uhrien kokema hyväksikäyttö johtaa usein traumaperäiseen stressihäiriöön, ahdistukseen ja masennukseen. Myös fyysiset vammat, seksuaalisen hyväksikäytön seuraukset ja krooniset sairaudet ovat yleisiä. Lisäksi uhrin kohtaavat usein esteitä terveyspalvelujen saatavuudessa ja kokevat voimakasta sosiaalista eristystä. (Such, ym. 2017.)

Modernilla orjuudella on myös merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Se lisää epätasa-arvoa ja haavoittuvuutta erityisesti köyhien, siirtolaisten ja ilman oleskelulupaa elävien keskuudessa. Uhrien pääsy terveydenhuoltoon ja muihin peruspalveluihin on usein rajoittunut, mikä lisää heidän syrjäytymisriskiään ja heikentää sosiaalista osallisuutta. Moderni orjuus kuormittaa myös julkisia palveluita ja heikentää luottamusta viranomaisiin ja yhteiskunnallisiin instituutioihin. (Such, ym. 2017.)

Modernilla orjuudella on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Pakotettu työ tuottaa globaaleilla markkinoilla vuosittain yli 236 miljardin dollarin laittomat voitot, jotka perustuvat alipalkkaukseen ja hyväksikäyttöön. Se vääristää kilpailua, heikentää

virallisen talouden kehitystä ja estää sekä yksilöiden että yhteiskuntien täyden taloudellisen potentiaalin saavuttamisen. (International Labour Organization 2024b.)

Modernin orjuuden ja ympäristön tuhoutumisen välillä on kaksisuuntainen yhteys: ilmastonmuutoksen ja luonnonvarojen ylikulutuksen aiheuttamat elinolosuhteiden heikkenemiset lisäävät ihmisten haavoittuvuutta hyväksikäytölle. Samalla hyväksikäyttöön perustuvat tuotantomuodot, kuten laitton metsänhakkuu ja kaivostoiminta, kiihdyttävät ympäristökriisiä ja lisäävät sosiaalista eriarvoisuutta. (O'Connell 2021.)

3.5 Modernin orjuuden torjunta

Modernin orjuuden ehkäiseminen ja torjuminen edellyttää lainsäädännöllisiä, organisatorisia, yhteiskunnallisia ja teknologisia toimenpiteitä. Torjuntatyössä keskeistä on monitasoinen yhteistyö hallitusten, yritysten ja kansalaisyhteiskunnan välillä.

Yhdistyneet kansakunnat asetti vuonna 2015 17 kestävän kehityksen tavoitetta, joiden tarkoituksena on ohjata kansainvälisen kehityksen suuntaa. Tavoitteista kahdeksas, Ihmisarvoinen työ ja talouskasvu, sisältää alatavoitteen lapsityövoiman lopettamisesta vuoteen 2025 mennessä (United Nations Office on Drugs and Crime 2024). Iso-Britannian Modern Slavery Act 2015 velvoittaa yrityksiä julkaisemaan lausuntoja siitä, miten ne torjuvat orjuutta toimitusketjuissaan. Myös EU:n yritys vastuulainsäädäntö on kiristymässä, mikä pakottaa yrityksiä huolehtimaan ihmisoikeuksista koko toimitusketjunsä osalta (Eurooppa-neuvosto 2023). Lisäksi useat maat ovat säätäneet omia kansallisia lakejaan ja säädöksiään modernin orjuuden torjumiseksi.

Yritystasolla torjuntaa voidaan toteuttaa vastuullisten hankintakäytäntöjen, toimittajien arviointien, sertifiointien ja koulutuksen keinoin. Toimittajien velvoittaminen noudattamaan eettisiä periaatteita, riskiperustainen auditointi sekä pitkän aikavälin kumppanuudet voivat ehkäistä hyväksikäyttöä erityisesti tuotantoketjun haavoittuvissa vaiheissa (Gold ym. 2015; LeBaron & Lister 2015). Yritykset voivat myös kehittää sisäisiä raportointikanavia ja reagoida sidosryhmien huoliin nopeasti ja läpinäkyvästi.

Kansalaisjärjestöillä on keskeinen rooli modernin orjuuden torjunnassa muun muassa uhrien tunnistamisessa, tukipalveluiden tarjoamisessa, koulutuksessa sekä politiikkavaikuttamisessa. Euroopan neuvoston ihmiskauppasopimus korostaa

kansalaisyhteiskunnan merkitystä yhteistyökumppanina viranomaisten rinnalla (Council of Europe 2025.)

Myös medialla on tärkeä rooli modernin orjuuden torjunnassa. Media voi lisätä tietoisuutta orjuuden ilmenemismuodoista, nostaa esiin hyväksikäyttötapauksia sekä paljastaa epäkohtia toimitusketjuissa. Tutkiva journalismi toimii valvontamekanismina ja voi johtaa yritysten vastuullisuustoimiin sekä poliittisiin toimenpiteisiin. Median kautta syntyvä julkinen paine voi muuttaa kuluttajakäyttäytymistä ja pakottaa yrityksiä läpinäkyvämpiin käytäntöihin. (UNODC 2008; Thomson Foundation 2022.) Toisaalta median tehtävänä on varmistaa eettinen viestintä, joka ei vahvista haitallisia stereotypioita uhreista.

Koulutus ja tietoisuuden lisääminen muodostavat perustan modernin orjuuden ehkäisylle. Tietoisuuden kautta yksilöt ja yhteisöt voivat tunnistaa ongelmia, mobilisoidua toimintaan ja muuttaa käyttäytymistään – esimerkiksi kulutusvalintojaan tai äänestämiskäyttäytymistään. Koulutus on myös tärkeä ennaltaehkäisevä työkalu erityisesti riskiryhmien suojelemiseksi. (End Slavery Now 2025.)

Teknologiset ratkaisut, kuten auditointijärjestelmät, lohkoketjut ja raportointialustat, tarjoavat mahdollisuuden lisätä toimitusketjujen läpinäkyvyyttä ja kontrollia. Näitä käsitellään tarkemmin luvussa 4, ja niiden yhdistäminen lainsäädäntöön ja yritysten vastuullisuusstrategioihin muodostaa vahvan perustan modernin orjuuden ehkäisemiselle.

4 Teknologiset työkalut toimitusketjujen modernin orjuuden ehkäisemisessä

Tämän tutkimuksen viitekehyksen suuntaviivoja antanut McGrathin ym. artikkeli Tools and Technologies of Transparency in Sustainable Global Supply Chains (2021) esittelee kuusi eri teknologiaa, joilla voidaan ehkäistä nykyaikaista orjuutta:

1. Auditointiteknologiat
2. Seuranta- ja valvontateknologiat
3. Blockchain
4. Dialogiset teknologiat
5. Tietojen levittämisteknologiat
6. Tekoäly ja data-analytiikka.

Tässä tutkimuksessa teknologiset työkalut on jäsennetty seuraavasti:

1. Auditointi
2. Raportointialustat
3. Seuranta- ja valvontatekniikat
4. Lohkoketjut
5. Dialogiset kommunikointiteknotologiat
6. Tietojen levittämiseen tarkoitettut teknologiat

4.1 Auditointi

Auditointi on yksi yleisimmistä teknologisista ratkaisuista, joita organisaatiot hyödyntävät toimitusketjunsä vastuullisuuden parantamisessa. Auditointi käsitetään puolueettomana arviointina, jossa pyritään selvittämään, täyttääkö auditoitava yritys siihen kohdistetut vaatimukset. Arviointi voi olla sekä sisäistä että ulkoista.

Yrityksmaailmassa käytetään yleisesti sertifiointeja, kuten ISO 9000 ja ISO 14000, joita suorittavat akkreditoidut auditoijat. (Kostia, ym. 2024.)

McGrath ym. (2021) esittävät, että auditoinnit ovat yleisin tiedonkeruumenetelmä, jota yritykset käyttävät esimerkiksi toimittajatietojen keräämiseen. Vaikka auditointi mielletään yleensä prosessiksi, McGrath ym. tarkastelevat sitä teknologiana, johon liittyvät tarkastus- ja valvontajärjestelmät sekä integraatio tietotekniikkaan.

Elintarviketeollisuudessa toimitusketjut ovat usein monitasoisia ja maantieteellisesti hajautuneita. Tällöin auditointi voi tuoda näkyvyyttä ja kontrollia sellaisiin osiin ketjua, joihin yrityksellä ei ole suoraa yhteyttä. Auditointien avulla esimerkiksi ostajayritys voi arvioida toimittajien työoloja, palkkausta ja työturvallisuutta. Arviointi voi olla riskiperusteista, jolloin auditointien kattavuus määräytyy toimittajaprofiilin mukaan. Tämä nähdään erittäin tehokkaana ratkaisuna. (Gold ym. 2015; LeBaron & Lister 2016.)

Auditointeihin liittyy kuitenkin myös rajoitteita. Elintarviketeollisuudessa alkuperän tunnistaminen ja kohdennetut sosiaaliset auditoinnit ovat usein erittäin hankalia, ja jäljitettävyyks koko toimitusketjussa on vajavaista (Lafargue, ym. 2022). Usein keskitytään ensimmäisen tason toimittajiin ja jätetään huomioimatta alihankintajärjestelyt, mikä puolestaan voi johtaa siihen, että auditoinnit jopa pahentavat olosuhteita siirtämällä ongelmia ketjun myöhempisiin vaiheisiin (LeBaron & Lister 2016).

Yksi käytetyimmistä auditointiteknologian alustoista on Sedex, jonka SMETA-käytäntöä (Sedex Members Ethical Trade Audit) hyödynnetään laajasti elintarviketeollisuudessa. SMETAn ansiosta työntekijähaastattelut, dokumenttien tarkastukset sekä riskiarvioinnit voidaan toteuttaa yhtenäisellä rakenteella. Sedexin alustalla voi myös jakaa auditointituloksia, mikä lisää toimitusketjujen läpinäkyvyyttä. (Sedexa 2025.)

4.2 Raportointialustat

McGrath ym. (2021) luonnehtivat raportointialustoja niin sanotuiksi "transparency technologies" -ratkaisuiksi, joiden avulla yritykset voivat jakaa vastuullisuuteen ja toimitusketjujen hallintaan liittyvää tietoa ulkopuolisille sidosryhmille, kuten kuluttajille, sijoittajille ja viranomaisille. Tämä teknologia mahdollistaa läpinäkyvyyden yrityksen toimenpiteistä. Raportointialustat voivat olla yritysten itsensä kehittämiä ja ylläpitämiä, kaupallisten toimijoiden tarjoamia palveluita tai viranomaisten ylläpitämiä portaaleja. Ne täydentävät muita tiedonkeruumenetelmiä, kuten auditointeja.

Elintarviketeollisuudessa toimitusketjut ulottuvat useisiin maihin ja sisältävät riskialttiita työvaiheita, kuten primäärituotantoa. Tällaiset vaiheet toimitusketjussa ovat vaikeasti valvottavissa ja altistavat hyväksikäytölle, erityisesti kehittyvissä maissa. (Walk Free 2023.)

McGrath ym. (2021) mukaan raportointialustat ovat väline, jonka avulla yritykset voivat tiedottaa toimitusketjunsä vastuullisuustoimista ulkoisille sidosryhmille. Näin ne viestivät olevansa tietoisia toimitusketjunsä sosiaalisista vaikutuksista ja pyrkivät kontrolloimaan niihin liittyviä riskejä. Raportointi lisää läpinäkyvyyttä ja mahdollistaa organisaatioiden vertailun. Tämä voi toimia kannustimena käytäntöjen ja toimintamallien parantamiseen.

Yksityisellä sektorilla toimii raportointialusta nimeltä Ecovadis, joka tarjoaa arviointipohjaisen raportointijärjestelmän. Yritykset saavat toimittajiltaan vastauksia standardoituun vastuullisuusarviointiin, jonka pohjalta Ecovadis tekee pisteytyksen. Tuloksia voidaan hyödyntää sekä sisäisesti että ulkoisesti. Ecovadis ilmoittaa kotisivuillaan palveluitaan käyttävän yli 150 000 yritystä yli 250 toimialalla maailmanlaajuisesti. (Ecovadis 2025.)

4.3 Seuranta- ja valvontatekniikat

Seuranta- ja valvontatekniikat kuuluvat McGrath ym. (2021) määritelmän mukaan niin sanottuihin "visibility technologies" -ratkaisuihin. Näiden teknologioiden tavoitteena on lisätä yritysten näkyvyyttä toimitusketjun eri vaiheisiin, erityisesti sellaisiin, jotka sijaitsevat maantieteellisesti etäällä. Ne perustuvat usein reaaliaikaiseen tai tallennettuun dataan. Olennaisia teknisiä toteutuksia ovat muun muassa GPS-paikannus, RFID-tunnisteet, satelliittikuvat, sensoriverkot ja tekoälypohjaiset analytiikkatyökalut. Näiden avulla voidaan esimerkiksi seurata tuotteiden liikkeitä, raaka-aineiden alkuperää, työolosuhteita sekä logistisia poikkeamia.

Elintarviketeollisuuden toimitusketjut sisältävät useita vaiheita, joissa tuotanto tapahtuu kaukana lopputuotetta kokoavasta yrityksestä, erityisesti primäärituotannon maissa. Tällaisissa olosuhteissa voi tapahtua hyväksikäyttöä, jos yritys luottaa pelkästään toimittajilta saatuun tietoon.

McGrath ym. (2021) korostavat, että visibility-teknologioiden avulla yritykset voivat rakentaa riippumatonta ja ajantasaista ymmärrystä toimitusketjujen tapahtumista. Kun

tuotantoa ja logistiikkaa seurataan teknologian avulla, poikkeamat voidaan havaita varhain, ja ne voivat viitata vastuullisuusrikkomuksiin. Näin riskienhallinta on mahdollista aiemmassa vaiheessa, ja riippuvuus pelkämä ilmoitus pohjaisesta valvonnasta vähenee.

Eräs esimerkki tällaisesta teknologiasta on Satelligence, joka tarjoaa satelliittikuvaan perustuvia ratkaisuja erityisesti raaka-aineiden alkuperän ja tuotannon valvonnassa. Yrityksen järjestelmä yhdistää satelliittidataa, paikkatietoa ja toimitusketjutietoa sekä tarjoaa visuaalisia riskikarttoja. Satelligence palvelee erityisesti kaakao- ja soijaviljelyä, jossa valvonta on kriittistä. (Satelligence 2025.)

4.4 Lohkoketjut

McGrath ym. (2021) luokittelevat lohkaketjut omaksi teknologiaryhmäkseen, joka tarjoaa mahdollisuuden tallentaa ja jakaa toimitusketjuun liittyvää tietoa muuttumattomassa ja hajautetussa muodossa. Lohkoketjuteknologian keskeisiä ominaisuuksia ovat läpinäkyvyys ja jäljitettävyyden. Jokainen tapahtuma tallennetaan järjestelmään aikaleimalla ja yksilöivällä tunnisteella. Tietoa ei voi jälkikäteen muuttaa ilman koko verkoston hyväksyntää, mikä tekee järjestelmästä erityisen luotettavan. Tämä lisää läpinäkyvyyttä toimitusketjun eri osapuolten välillä, riippumatta toimijoiden määrästä.

Elintarviketeollisuudessa lohkaketjuteknologia voi parantaa erityisesti raaka-aineiden alkuperän jäljitettävyyttä ja toimitusketjun eettisyyden valvontaa. Esimerkiksi Farmer Connectin mukaan jokaisen toimitusketjun tallentaminen lohkaketjuun mahdollistaa dokumentoidun, avoimen ja läpinäkyvän tuotepolun viljelmältä kaupan hyllylle. Tämä nopeuttaa reagoitua toimitusketjun epäkohtiin ja antaa kuluttajille mahdollisuuden tehdä tietoisempia valintoja. (Farmer Connect 2025.)

McGrath ym. (2021) korostavat, että lohkaketjut voivat toimia luottamusta rakentavana teknologiana erityisesti silloin, kun ne yhdistyvät muihin valvontamekanismeihin ja tiedonjakotekniikoihin. Teknologia ei itsessään poista riskejä, mutta se voi vahvistaa vastuullisuuden osoittamista, kun käytössä on järjestelmä, jota ei voi muokata jälkikäteen.

Esimerkkinä lohkaketjuteknologiasta toimikoon aiemmin mainitun Farmer Connectin luoma Thank My Farmer -sovellus. Sovelluksen avulla kuluttaja voi skannata

kahvipakkauksen QR-koodin ja saada näkyville interaktiivisen kartan kahvipapujen matkasta viljelijältä paahtimolle ja edelleen myymälään. Samalla käyttäjä saa tietoa tuotantoalueista ja paikallisista kehityshankkeista sekä mahdollisuuden tukea viljelijöitä suoraan. Farmer Connectin avulla voidaan vahvistaa kuluttajan ja tuottajan välistä yhteyttä sekä rakentaa eettisempiä toimitusketjuja lohkoketjun avulla. (Farmer Connect.)

4.5 Dialogiset kommunikointiteknologiat

McGrath ym. (2021) esittelevät dialogiset teknologiat ratkaisuna, jotka mahdollistavat vuorovaikutuksen yritysten ja sidosryhmien välillä. Näiden teknologioiden avulla yritykset luovat pohjan molemminsuuntaiselle dialogille esimerkiksi työntekijöiden, toimittajien ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Tyypillisiä muotoja ovat palautekanavat, verkkokoulutukset ja yhteistyöalustat.

Searcy ym. (2022) korostavat, että tällaiset teknologiat voivat lisätä läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta erityisesti silloin, kun työntekijöillä on mahdollisuus antaa palautetta tai raportoida ongelmista reaaliaikaisesti.

Elintarviketeollisuuden hajautetuissa ketjuissa dialogiset teknologiat voivat lisätä erityisesti pienviljelijöiden ja alihankkijoiden vaikutusmahdollisuuksia. McGrath ym. (2021) painottavat, että osallistava teknologia voi tukea kollektiivista ongelmanratkaisua ja sitoutumista vastuullisuuteen. Searcy ym. (2022) lisäävät, että toimijoiden omaehtoinen viestintä voi täydentää auditointeja ja paljastaa epäkohtia, jotka eivät muuten tulisi ilmi.

Käytännön sovelluksista dialogisissa teknologioissa voi nostaa esiin Sedexin e-Learning-alustan, joka tarjoaa koulutusta toimittajille vastuullisuuden keskeisistä teemoista. Nämä kurssit sisältävät muun muassa pakkotyön tunnistamisen, työterveyden ja turvallisuuden. Sedex esittää, että koulutukset tukevat toimittajien valmiuksia täyttää asiakkaiden vastuullisuusvaatimukset ja vahvistavat vuorovaikutusta toimitusketjun eri osapuolten välillä. (Sedexb 2025.)

4.6 Tietojen levittämiseen tarkoitetut teknologiat

McGrath ym. (2021) esittelevät tiedon levittämisen teknologiat ratkaisuna, joiden avulla yritykset voivat julkaista, jakaa ja levittää vastuullisuuteen liittyvää tietoa

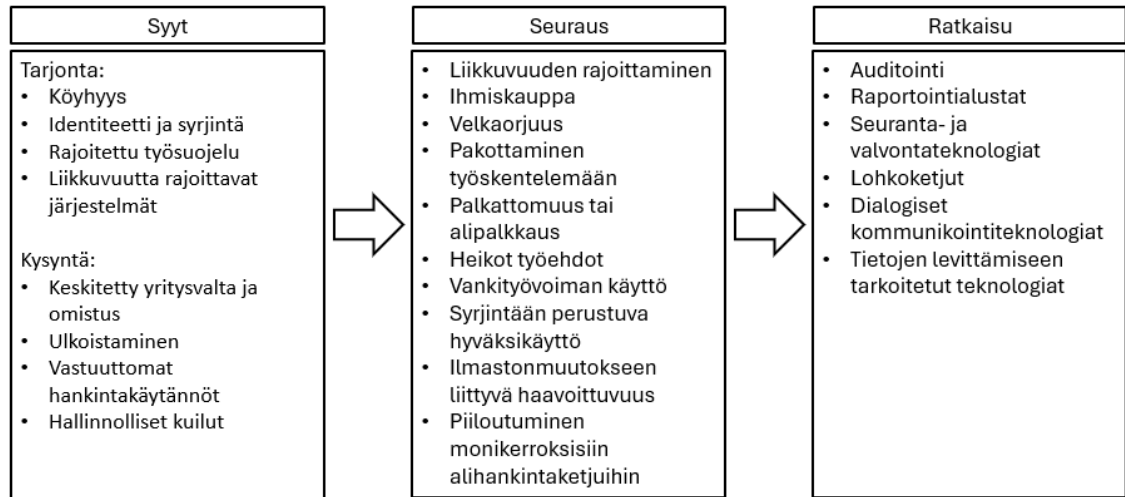
sidosryhmilleen. Näihin teknologioihin kuuluvat muun muassa verkkosivut, raportointialustat, julkiset tietokannat, dataportaalityökalut sekä vastuullisuusraporttien jakamiseen kehitetyt työkalut. Tiedon levittäminen ei ole pelkästään viestintää, vaan sen avulla luodaan yrityksen läpinäkyvyysstrategiaa sekä rakennetaan luottamusta sidosryhmiin.

Searcy ym. (2022) tähdentävät, että teknologisesti välitetty tieto voi olla tehokas väline toimitusketjun valvonnassa, etenkin silloin, kun tiedon jakaminen on järjestelmällistä ja helposti saavutettavissa. Julkinen raportointi toimii sekä vastuullisuuden osoituksena että mahdollistaa vertailtavuutta.

Elintarviketeollisuudessa tiedon levittäminen on tärkeää sidosryhmien, kuten viranomaisten ja kuluttajien, luottamuksen saavuttamiseksi. Yritykset julkaisevat verkkosivuillaan muun muassa vastuullisuusraportteja, ESG-indikaattoreita ja toimittajalistoja. McGrath ym. (2021) mukaan tämä lisää läpinäkyvyyttä toimitusketjuissa ja mahdollistaa paremman ulkoisen valvonnan. Searcy ym. (2022) huomauttavat, että avoin tiedon jakaminen voi myös toimia kilpailuetuna vastuullisuutta painottavilla markkinoilla.

Esimerkki tiedon levittämisen teknologiasta, jota hyödynnetään myös tutkimuksen empiirisessä osuudessa, on Modern Slavery Statement Registry. Kyseessä on Iso-Britannian sisäministeriön ylläpitämä portaali, johon yritykset julkaisevat vuosittaiset modernin orjuuden vastaiset lausuntonsa. Palvelussa voi hakea ja vertailla eri yritysten raportteja erilaisin kriteerein. Tämä mahdollistaa kansalaisjärjestöjen, viranomaisten ja tutkijoiden pääsyn vastuullisuustietoon. (Government Digital Service 2025.)

Viitekehystenä tutkimuksessa toimineiden McGrath ym. (2021) ja LeBaron (2021) artikkeleiden pohjalta muodostui tutkimukselle alla oleva viitekehys. Viitekehyksessä esitetään juurisyyt, niiden seuraukset sekä teknologiset ratkaisut näihin. Kts. Kuvio 3.

Kuvio 3 Tutkimuksen viitekehys.

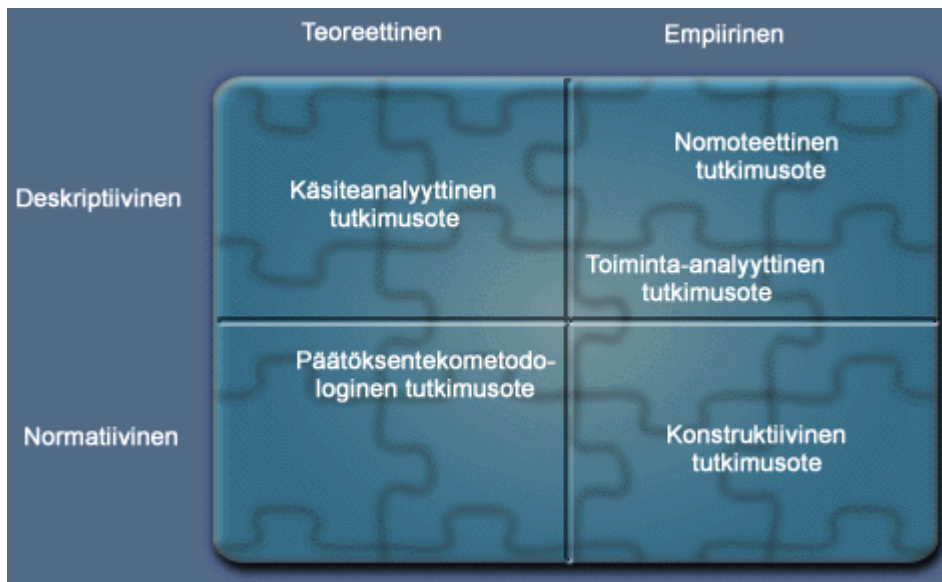
5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Tutkimusote

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen, koska tarkastelun kohteena on useita muuttujia, kuten ihmisoikeusrikkomukset, toimitusketjun toiminnot ja teknologiset ratkaisut. Tutkimusstrategiana on dokumenttianalyysi, jossa aineistona toimivat modernin orjuuden lausunnot. Dokumenttianalyysi tukee nomoteettista lähestymistapaa, sillä tavoitteena on tunnistaa aineistosta yleistettäviä havaintoja.

Tutkimuksessa esiintyy monitapaustutkimuksen piirteitä, koska tarkastelun kohteena on useita lausuntoja (tapauksia). Analyysi perustuu kuitenkin teorian ohjaamaan deduktiiviseen lähestymistapaan. Monitapaustutkimuksessa pyritään ekstensiivisesti tarkastelemaan yhtäläisyyksiä ja eroja useiden tapausten välillä (Eriksson & Kovalainen, 2008).

Neilimon ja Näsin (1980) nelikenttätypologian mukaan tutkimus sijoittuu empiiris-deskriptiiviseen asteikkoon, koska aineiston avulla kuvataan ja analysoidaan ilmiötä. Metodologisesti tutkimus luokitellaan nomoteettiseen tutkimusotteeseen, jossa painopiste on yleisten ilmiöiden ja lainalaisuuksien tunnistamisessa. Kts. Kuvio 4.

Kuvio 4 Tutkimusotetypologia (Lukka 2014).

Tutkimusta ohjaa tutkimuskysymys: “Miten teknologisia työkaluja käytetään ehkäisemään modernia orjuutta elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa?” Analyysin keskiössä ovat teknologiset työkalut, jotka muodostavat tutkimuksen analyysiyksiköt.

5.2 Tutkimusprosessi

Tutkimuksen empiirisessä osuudessa analysoitava aineisto kerättiin Yhdistyneen kuningaskunnan julkisen sektorin tietosivustolta Modern Slavery Statement Registry, jota ylläpitää Government Digital Service – Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen tiede-, innovaatio- ja teknologiaministeriön alainen yksikkö. Sivustolle on koottu yritysten laatimia modernin orjuuden vastaisia lausuntoja. Näissä lausunnoissa organisaatiot tuovat esiin, mitä toimia ne toteuttavat nykyaikaisen orjuuden poistamiseksi omasta toiminnastaan ja toimitusketjuistaan.

Modern Slavery Act 2015 -lain perusteella tietyt kriteerit täyttävät kaupalliset organisaatiot ovat velvoitettuja julkaisemaan modernin orjuuden lausunnon. Kriteerit ovat:

- Ovat oikeushenkilö tai henkilöyhtiö (jota kuvataan tässä palvelussa "organisaatioksi"), riippumatta siitä, missä ne on rekisteröity
- Harjoittaa liiketoimintaa tai osaa siitä Yhdistyneessä kuningaskunnassa
- Tarjoaa tavaroita tai palveluita
- Vuotuinen liikevaihto on 43 miljoonaa euroa tai enemmän

Tämän lisäksi myös muut organisaatiot voivat halutessaan julkaista lausuntonsa vapaaehtoisesti, vaikka ne eivät täyttäisi edellä mainittuja kriteerejä. (Government Digital Service 2024.)

Aineiston kerääminen ja otanta

Sivustolla on saatavilla yli 55 000 modernin orjuuden lausuntoa ajanjaksolta 2020–2025. Hakua helpottavat erilaiset suodattimet. Tässä tutkimuksessa keskityttiin elintarviketeollisuuteen, joten valituksi tuli sektori “Food and beverages, agriculture and fishing”, joka kattaa aiemmin määritellyn elintarviketeollisuuden rajauksen.

Viitekehyksessä mainitun McGrath ym. (2021) artikkelin aineisto sijoittuu vuosille 2014–2019, joten tässä tutkimuksessa keskityttiin uudempaan materiaaliin, jotta vertailu aiempiin löydöksiin olisi mahdollista. Lausuntoja tarkasteltiin vuosilta 2022–2025, koska ne edustavat ajankohtaisinta saatavilla olevaa aineistoa. Varhaisempia vuosia ei analysoitu, sillä lausunnot toistuvat usein vuosittain. Yrityksiä olisi mahdollista rajata myös liikevaihdon perusteella, mutta koska tavoitteena oli mahdollisimman monipuolinen ja heterogeeninen otanta, ei tätä rajausta käytetty. Otannassa sovellettiin suurimmat vaihtelut -menetelmää, jonka avulla pyritään saamaan aineistoon vaihtelua ja siten kokonaisvaltaisempi kuva tutkittavasta ilmiöstä. (Daniel 2019, 95–97.)

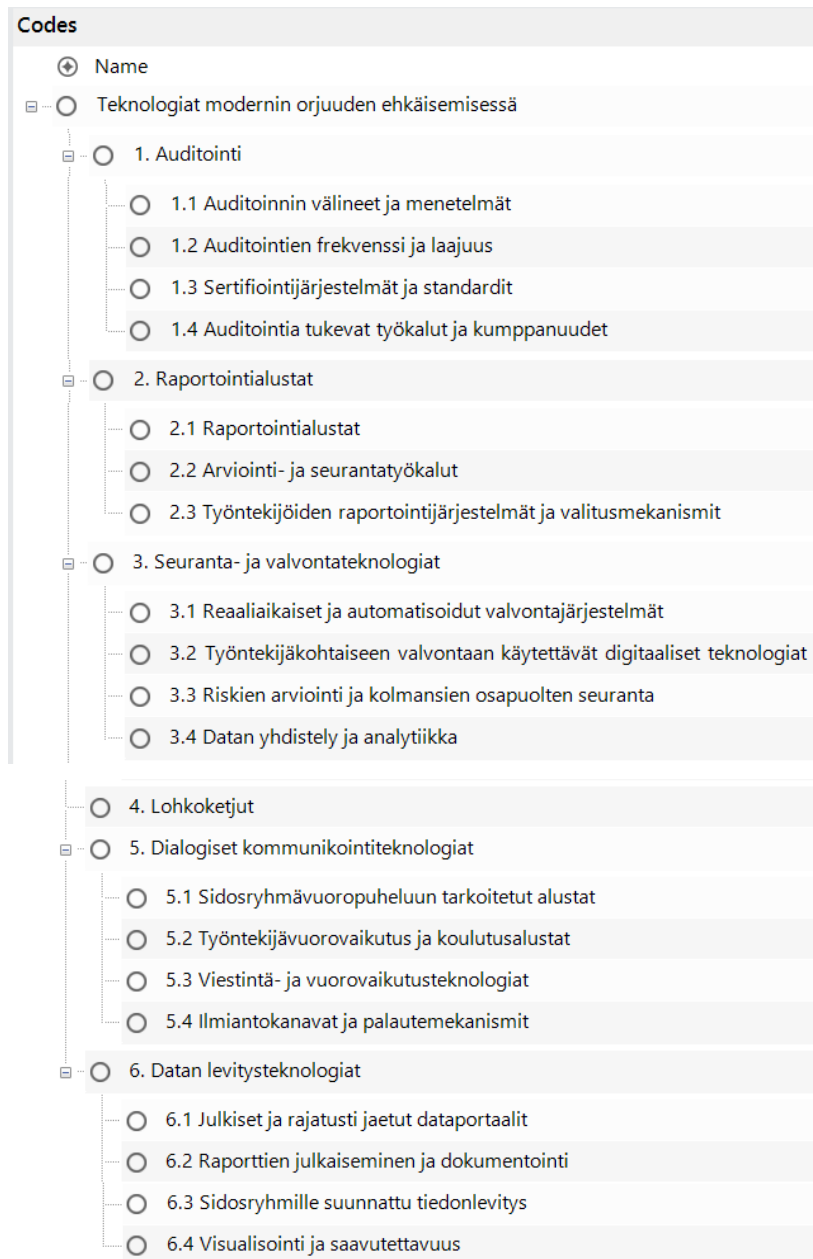
Modern Slavery Statement Registry -sivustolta voitiin ladata lausunnot CSV-muodossa. Tämän jälkeen aineistoa siivottiin Power BI:n ja tekoälyn avulla poistamalla duplikaatit ja epäolennaiset tiedot. CSV-tiedostoissa olevien hyperlinkkien avulla ladattiin PDF-muotoiset lausunnot, yhteensä 330 kappaletta. Nämä vietiin NVivo-ohjelmistoon tarkempaa analyysiä varten.

Aineiston analyysimenetelmät

Analyysimenetelmänä toimi laadullinen sisällönanalyysi, erityisesti tekstianalyysi. Tässä tutkimuksessa keskityttiin enemmän tekstin sisältöön kuin sen rakenteeseen. Tekstidatan käyttökelpoisuus ja relevanssi perustuvat tyyppillisesti läpinäkyvyyteen. (Eriksson & Kovalainen 2008.)

Aineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Teemat määrittyivät ennalta tutkimusongelman ja teoreettisen viitekehysten perusteella, ja niiden avulla ryhmiteltiin havaintoja aineistosta. Teemoittelun tavoitteena oli löytää yhteyksiä empirian ja teorian välillä. (Eskola & Suoranta 2015.)

Analyysi toteutettiin tekoälyn avustuksella luodun sanaston avulla, jota hyödynnettiin NVivon tekstihauissa. Saturaatiopisteen saavuttamiseksi laadittiin kolme erillistä sanastoa, joilla tehtiin erilliset haut. Sanastot löytyvät liitteestä 1. NVivossa aineisto luokiteltiin kuuteen teknologiatyyppiin, ja edelleen näiden sisällä alaluokkiin. Alla olevissa kuvissa esitetään, kuinka lausunnot luokiteltiin.

Kuvio 5 Teknologioiden kategoriat alaluokkineen.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Kun arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta, nousee ensisijaisesti esiin tutkijan oma subjektiivisuus, eli kuinka hän projisoi itseään ja omia pohdintojaan tutkimusraporttiin (Eskola & Suoranta 2015). Perinteisesti tutkimuksen luotettavuuden perusteina on käytetty reliabiliteettia ja validiteettia. Reliabiliteetilla tarkoitetaan, kuinka luotettavasti ja toistettavasti käytetty menetelmä mittaa ilmiötä. Validiteetilla haetaan pätevyyttä,

jossa vertaillaan aineiston ja tulosten oikeellisuutta siihen, mitä oli tarkoituskin mitata. (Tilastokeskus 2024.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi lisäksi keskittyä aineiston yhteiskunnalliseen merkittävyyteen ja riittävyyteen sekä analyysin kattavuuteen, arvioitavuuteen ja toistettavuuteen. Aineiston riittävyys saavutetaan saturaatiopisteellä, eli silloin kun uutta tutkimustietoa ei enää ilmaannu. (Eskola & Suoranta 2015.) Juuti ja Puusa (2020) nostavat näiden ohella luotettavuuden perusteeksi myös eettisyyden. Eettisiä periaatteita noudattamalla vältetään vahingon aiheuttamista tutkimuksen kohteille sekä kunnioitetaan ihmis- ja tasa-arvoa. Turun yliopisto (2024) ohjeistaa kotisivuillaan:

Turun yliopiston keskeisenä tavoitteena on eettisesti kestävä tutkimustoiminta, jossa noudatetaan tiedeyhteisön hyväksymiä toimintatapoja ja periaatteita.

Kaikkien tieteenalojen tutkimuksessa on kunnioitettava tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja muita oikeuksia, mikä asettaa rajoituksia sille, minkälaisia tutkimuksia voidaan tehdä.

Tässä tutkimuksessa luotettavuutta on pyritty edistämään dokumentoimalla tutkimusprosessi mahdollisimman avoimesti ja yksityiskohtaisesti. Aineisto on kerätty systemaattisesti, ja analyysi toteutettiin johdonmukaisesti ennalta määritellyn teoreettisen viitekehyksen mukaisesti. Koodaaminen tehtiin NVivo-ohjelmassa, mikä paransi analyysin läpinäkyvyyttä ja toistettavuutta. Aineiston määrä oli riittävä, ja analyysin loppuvaiheessa ei enää ilmennyt olennaisesti uusia teknologialuokkia, mikä viittaa saturaatiopisteen saavuttamiseen.

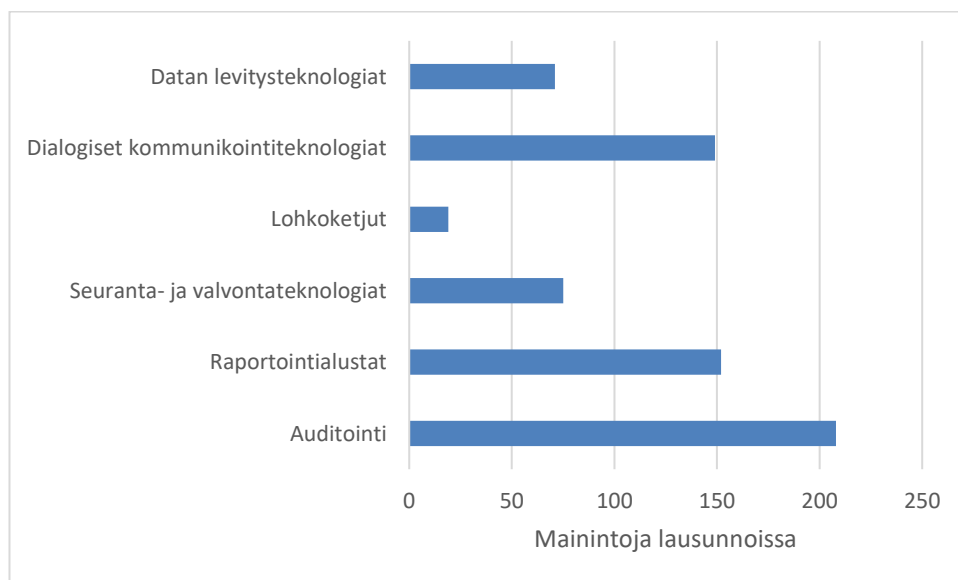
Tutkimus ei kohdistunut yksittäisiin henkilöihin, vaan analyysin kohteena olivat yritysten julkisesti julkaistut lausunnot. Tässä kontekstissa tutkimus ei aiheuta haittaa tutkimuskohteille. Eettisyyttä on pyritty noudattamaan käyttämällä aineistoa asianmukaisesti, tekemällä lähteet läpinäkyviksi ja esittämällä tulkinnat aineistoon perustuen.

6 Tulokset

Tässä luvussa tarkastellaan, miten modernin orjuuden ehkäisemiseen liittyviä teknologisia työkaluja esiintyy elintarviketeollisuudessa toimivien yritysten Modern Slavery -lausunnoissa. Empiirinen aineisto koostui 330 dokumentista, joista poimittiin viittauksia kuuteen teknologialuokkaan: auditointi, raportointialustat, seuranta- ja valvontatekniikat, lohkoketjutekniikat, dialogiset kommunikointitekniikat sekä tietojen levittämisen teknologiat.

Analyysissa keskityttiin siihen, millaisia konkreettisia järjestelmiä, menetelmiä ja toimintatapoja lausunnoissa mainittiin, sekä kuinka laajasti eri teknologioita hyödynnettiin. Esiintymisiä tarkasteltiin sekä määrällisesti että sisällöllisesti. Koodauksia tehtiin yhteensä yli 3737 kappaletta, ja eri teknologioiden välillä havaittiin selviä eroja esiintymistiheydessä. Yleisimmät viittaukset liittyivät auditointiin, kun taas lohkoketjutekniikat ja tietojen levittämisen teknologiat mainittiin vain harvakseltaan.

Useimmista lausunnoista löytyi mainintoja käytetyistä teknologioista. Osa yrityksistä kuvasi modernin orjuuden ehkäisyä yksityiskohtaisesti, yksilöiden käytetyt työkalut ja yhteistyökumppanit, kun taas toiset tyytyivät yleisiin viittauksiin ilman konkreettisia toimia. Näitä epätasaisuuksia ja niiden vaikutuksia tarkastellaan tarkemmin kunkin teknologialuokan omassa alaluvussa. Alla esitetään yleiskuva teknologioiden ilmentymisestä – kuinka monessa lausunnossa oli maininta kustakin teknologiasta. Kts. Kuvio 6.

Kuvio 6 Teknologioiden ilmentymiset lausunnoissa.

Tämä luku on jaettu kuuteen alalukuun teknologialuokittain. Kussakin tarkastellaan ensin määrällisiä havaintoja ja sen jälkeen keskeisiä teemoja, kuten käytettyjä järjestelmiä, sovelluksia ja raportoinnin tai arvioinnin muotoja. Luvun lopussa esitetään tiivistävä yhteenveto teknologioiden esiintymisestä ja alustava pohdinta niiden merkityksestä modernin orjuuden ehkäisyssä.

6.1 Auditointi

Tässä alaluvussa tarkastellaan auditoinnin ilmenemistä analysoiduissa modernin orjuuden lausunnoissa. Auditointi ymmärretään tässä tutkimuksessa laajasti käytäntöinä, joiden avulla organisaatiot pyrkivät arvioimaan toimitusketjunsä sosiaalista ja työoikeudellista vastuullisuutta (ks. luku 4.1).

Auditointi osoittautui selvästi yleisimmäksi teknologiaksi: sitä esiintyi noin 63 prosentissa lausunnoista. Auditointeja suoritettiin lähes kaikissa toimitusketjun vaiheissa – tuotannossa, (ali)hankinnoissa ja työvoiman välityksessä. Yritykset toteuttivat sisäisiä auditointeja sekä ulkoisiin yhteistyökumppaneihin ja näiden alihankkijoihin kohdistuvia tarkastuksia. Auditoinnit voitiin suorittaa omatoimisesti tai hyödyntäen kolmannen osapuolen palveluita.

Lausunnoissa mainittiin useita konkreettisia auditointityökaluja ja -käytäntöjä. Näistä selvästi yleisin oli SMETA (Sedex Members Ethical Trade Audit), joka voidaan suorittaa joko suppeana (2-Pillar) tai laajana (4-Pillar). SMETA-viitekehyksen yhteydessä auditoitavaa yritystä pyydetään täyttämään SAQ (Self-Assessment Questionnaire), jonka perusteella yritykset profiloitetaan eri riskiluokkiin – esimerkiksi maantieteellisen sijainnin perusteella. Mikäli fyysinen auditointi ei ole mahdollista, voidaan hyödyntää SVA-työkalua (Sedex Virtual Assessment), jossa tarkastus suoritetaan videoteknologialla tai dokumenttien perusteella. Tetrapak kuvailee auditointiprosessiaan seuraavasti:

Tetra Pak conducts periodic ethical audits of suppliers, using the Sedex Members Ethical Trade Audit (SMETA) methodology. Audits are performed of suppliers receiving a high-risk score on EcoVadis IQ. The audits are pre-announced and performed by Sedex Affiliate Audit Companies. Suppliers are directed towards Tetra Pak preferred audit firms, but ultimately have the choice of which Sedex Affiliate Audit Company to use. (Tetra Pak, 2023.)

...we started using Sedex Virtual Assessment (SVA)s, which have provided a practical alternative where physical SMETA audits could not take place. This allows auditors to conduct a virtual site tour and worker interviews using video technology, as well as review supplier's management systems and documentation. (Tetra Pak, 2023.)

Riippuen yrityksen omasta politiikasta tai kolmannen osapuolen vaatimuksista, auditointien tiheys ja laajuus vaihtelivat. Yleisin toistuvuus oli vuosittain, mutta korkeampien riskien kohdalla auditointiväli saattoi olla tiheämpi. Esimerkiksi S&A Group kertoo:

...we arrange bi-annual unannounced independent ethical audits to the ETI base code, for those countries that have been risk assessed and considered high or medium risk... (S&A Group, 2024).

Työvoiman välitysyriyksissä auditoinnit toteutettiin usein puolen vuoden välein. Yhtenä esimerkkinä nostettakoon esiin Rich Products Ltd: n auditointifrekvenssi:

Each Labour Provider is audited against our own Labour Provider audit standard every 6 months (Rich Products Ltd, 2022).

Lausunnoissa esiintyi viittauksia useisiin auditointijärjestelmiin ja sertifiointeihin, kuten Rainforest Alliance, GLOBALG.A.P., SIZA, GRASP, SA8000, Fair Labor Association (FLA) ja Ethical Trading Initiative (ETI). Sertifikaattien avulla yritykset pyrkivät osoittamaan sitoutumisensa eettisiin standardeihin. AMFRESH kuvailee:

Ethical Trade Initiative Base Code (ETI) and other ethical standards such as SMETA, SIZA, GRASP (AMFRESH Group, 2022).

These standards and audits include: SMETA, SIZA, Rainforest, Fairtrade, GRASP and Fair for Life, these last two only used by smallholders, which are sites with less than 15 workers (AMFRESH Group, 2022).

Auditointeja tuettiin myös erilaisilla yhteistyömuodoilla ja teknisillä työkaluilla. Esimerkiksi Stronger Together -aloitteen Good Practice Checklist ja Progress Monitoring Tool olivat tyypillisesti käytettyjä itsearviointin välineitä, joiden avulla organisaatiot pystyivät seuraamaan omaa kehitystään modernin orjuuden ehkäisyssä. Toinen esiin noussut kumppanuus oli AIM-Progress, joka tarjoaa yrityksille käytännön työkaluja vastuulliseen hankintaan sekä mahdollistaa tiedonvaihdon alan sisällä. Lisäksi lausunnoissa ilmeni muitakin työkaluja, kuten risk scorecardit. Bakkavor kuvailee lausunnoissaan Stronger Togetheria:

Stronger Together Good Practice Implementation Checklist – alongside our modern slavery risk assessment process, all sites complete this checklist on an annual basis (Bakkavor 2023).

Stronger Together Progress Monitoring Tool - this is an online self-assessment that supports companies to measure their progress and to highlight their next steps in addressing modern slavery risks within their businesses and supply chains (Bakkavor 2023).

Yhteenvetona, auditointi on aineiston perusteella selvästi laajimmin käytetty teknologia modernin orjuuden torjunnassa. Sen sovellukset ulottuvat eri toimitusketjun tasoille, ja se yhdistyy muihin työkalu- ja yhteistyömuotoihin. Auditoinnin keskeinen rooli osoittaa, että yritykset kokevat sen tärkeäksi välineeksi vastuullisuuden osoittamisessa sekä viranomaisille että sidosryhmille.

6.2 Raportointialustat

Tässä alaluvussa tarkastellaan raportointialustojen ja niihin liittyvien teknologioiden ilmenemistä analysoiduissa modernin orjuuden lausunnoissa. Raportointialustoilla viitataan tässä tutkimuksessa välineisiin ja käytäntöihin, joiden avulla yritykset keräävät, seuraavat ja jakavat tietoa vastuullisuustoimistaan – erityisesti toimitusketjujen läpinäkyvyyden ja eettisyyden osalta (ks. luku 4.2).

Raportointialustoja mainittiin runsaasti: 46 prosenttia lausunnoista sisälsi viittauksia tähän teknologialuokkaan. Ne jaettiin kolmeen alaluokkaan: 1) raportointialustat, 2) arviointi- ja seurantatyökalut sekä 3) työntekijöiden raportointijärjestelmät ja valitusmekanismit. Eniten mainintoja sai ensimmäinen alaluokka – raportointialustat –, joka löytyi 87 prosentista niistä 152 lausunnosta, joissa teknologia mainittiin.

Useimmat raportointialustat olivat kolmansien osapuolten tarjoamia palveluita, joiden ominaisuudet vaihtelivat tarjoajasta riippuen. Ylivoimaisesti käytetyin alusta oli Sedex (Supplier Ethical Data Exchange). Muita käytettyjä järjestelmiä olivat mm. Ecovadis, SIZA, Tracegains, BRC, FRDM, FNET ja AIM-Progress.

Sedex oli analysoitujen lausuntojen selvästi yleisin raportointialusta. Se on voittoa tavoittelematon jäsenorganisaatio, jonka tavoitteena on edistää vastuullisia ja eettisiä käytäntöjä globaalien toimitusketjujen hallinnassa. Treatt Plc kuvaa Sedexin roolia seuraavasti:

Trealt is a supplier member of SEDEX, the Supplier Ethical Data Exchange, which is a not-for-profit membership organisation dedicated to driving improvements in responsible and ethical business practices in global supply chains. They use a collaborative approach to help buyers and suppliers share and exchange data, helping improve management of social and environmental risks within our supply chain, and positively impact responsible sourcing. (Trealt Plc, 2022.)

Sedexiä käytettiin erityisesti auditointien ja toimittajaseurannan hallintaan. Sen avulla voidaan ohjata toimittajia SMETA-auditointeihin ja seurata auditointien uusimista, jäsenyyden voimassaoloa sekä mahdollisten epäkohtien korjaamista. Bacardi kuvailee toimenpiteitään seuraavasti:

On a monthly basis, Bacardi alerts suppliers on their outstanding actions in SEDEX as follows:

- Perform a SMETA audit,
- Renew a SMETA audit,
- Clear non-conformities, or
- Renew Sedex membership.

Our largest direct suppliers are subject to SMETA audits on an annual basis. Where any non-compliance is detected, remedial actions are agreed against a time frame for compliance and SMETA conducts follow up audits to ensure that these actions have been satisfied. (Bacardi, 2023.)

Sedexin avulla voidaan arvioida toimitusketjuun liittyviä riskejä maantieteellisen ja toimialakohtaisen analyysin pohjalta. Henderson Group tuo esiin:

SEDEX are able to map our supply chains assessing industry sector and geographical risk, this assessment will cover the entirety of our business, which will include HR, IT and also our product supply chains. By having this assessment conducted we will understand where the biggest risks lie and where we can steer our actions to have a positive impact. This will give us more due diligence, better visibility and helps educate and train our suppliers in this regard. (Henderson Group, 2022.)

Sedex ei toimi pelkästään tietopankkina, vaan myös vuorovaikutuksen alustana. Frontier kuvaa jäsenyyttään näin:

Frontier is a full Buyer/Supplier (AB) member of Sedex (the Supplier Ethical Data Exchange) which is dedicated to driving improvements in responsible and ethical business practices in global supply chains. This membership provides Frontier with the ability to risk assess its suppliers against all areas of ethical practice - including modern slavery - and to actively make connections with suppliers and customers, thus improving the ethical supply chain. (Frontier, 2023.)

Sedexin työkalujen avulla yritykset voivat arvioida toimittajien vastuullisuutta ja kehittää hankintastrategioitaan järjestelmällisesti. Pilgrim's Food Masters Group kertoo:

Using the results and data from this questionnaire, plus the Radar Tool in SEDEX and other industry tools, we will look to create a supply chain risk assessment score for our suppliers across several sustainability topics. This will allow us to further develop a responsible sourcing strategy. (Pilgrim's Food Masters Group, 2022.)

Sedexin analytiikkatyökalut ansiosta on mahdollista toteuttaa toimitusketjun eettisen suorituskyvyn seuraamista sekä riskien tarkemman tunnistamisen. Tietoa voidaan tarkastella useista näkökulmista, kuten auditointien ja löydösten perusteella. AMFRESH Group analytiikkatyökaluista:

We also use SEDEX monitoring tools to have a good visibility of our supply base ethical performance. In particular we are using the SEDEX Analytics Report to monitor compliance across the supply chain via My Supply Chain and My Supplier's Audit and Findings. This gives us the capability to search for specific issues and drill down into areas of risk. (AMFRESH Group, 2022.)

Vastuullisissa toimitusketjuissa tarvitaan järjestelmiä, joiden avulla työntekijät voivat turvallisesti raportoida epäeettisestä toiminnasta. Luottamukselliset ilmoituskanavat ja whistleblowing-järjestelmät mahdollistavat huolenaiheiden käsittelyn ajoissa ja turvallisesti. Bright Blue Foods Limited esittelee whistleblowing-järjestelmänsä:

The Whistleblowing Policy encourages the reporting of concerns without fear of reprisal, further supported by a confidential whistleblowing helpline through Navex Global, which is designed to allow employees to confidentially raise any concerns (of unethical conduct or behaviour), 24 hours a day, 365 days a year via telephone, or via an online portal. (Bright Blue Foods Limited, 2023.)

Ilmoituskanavat voivat olla osa laajempaa valitusmekanismien kokonaisuutta, johon kuuluvat esimerkiksi kontaktihenkilöitä, anonyymeja linjoja ja säännöllisiä henkilöstökyselyitä. Joissain tapauksissa toteutetaan myös satunnaisia haastatteluja työolojen kartoittamiseksi. One Stop Stores erittelee, mitä kaikkea työkaluja heillä on käytössään:

Colleagues have a range of feedback and grievance mechanisms available to them, including through their dedicated People Partner, our Whistleblowing policy, our confidential Protector Lines, and the annual Viewpoint Colleague Survey. We also carry out ad hoc agency worker interviews in our distribution centres. (One Stop Stores, 2023.)

Yhteenvetona raportointialustat näyttäytyvät keskeisinä teknologioina toimitusketjujen vastuullisuuden hallinnassa. Ne tukevat niin tiedonvaihtoa, riskienhallintaa kuin myös sidosryhmien välistä vuorovaikutusta. Sedexin rooli korostuu lausunnoissa erityisesti sen monipuolisten arviointi- ja seurantatyökalujen ansiosta, joiden avulla yritykset voivat kehittää järjestelmällisesti modernin orjuuden ehkäisyä osana vastuullisuusstrategiaansa.

6.3 Seuranta- ja valvontateknologiat

Tässä aluvuossa tarkastellaan seuranta- ja valvontateknologioiden esiintymistä modernin orjuuden lausunnoissa. Seuranta- ja valvontateknologiat viittaavat tässä tutkimuksessa digitaalisiin keinoihin, joiden avulla yritykset pyrkivät havaitsemaan, ehkäisemään ja valvomaan modernin orjuuden riskejä toimitusketjuissaan joko reaaliaikaisesti tai säännöllisin välein. Tällaiset teknologiat tukevat riskienhallintaa, vastuullisuusraportointia sekä toimitusketjujen läpinäkyvyyttä ja mahdollistavat esimerkiksi toimittajien, työolojen ja tuotantopaikkojen systemaattisen seurannan (ks. luku 4.3).

Verrattuna kahteen aiemmin käsiteltyyn teknologialuokkaan, seuranta- ja valvontateknologiat saivat selvästi vähemmän mainintoja: ainoastaan 23 prosenttia analysoiduista lausunnoista sisälsi viittauksia tähän teknologiaan. Tässä luvussa seuranta- ja valvontateknologiat on jaettu neljään alaluokkaan:

1. reaaliaikaiset ja automatisoidut valvontajärjestelmät
2. työntekijäkohtaiseen valvontaan käytettävät
3. teknologiariskien arviointia ja kolmansien osapuolten seurantaan tukevat järjestelmät
4. datan yhdistely ja analytiikka.

Näistä alaluokista eniten mainintoja keräsi kolmas – riskien arviointi ja kolmansien osapuolten seuranta, joka esiintyi 45 prosentissa niistä 75 lausunnosta, joissa tätä teknologiakategoriaa ylipäänsä käsiteltiin.

Lausunnoissa ei kovin tarkasti eritelty käytettyjen teknologioiden teknisiä ominaisuuksia. Tämä johtui usein siitä, että järjestelmät olivat ulkopuolisten

palveluntarjoajien hallinnoimia. Tästä syystä reaaliaikaisista ja automatisoiduista järjestelmistä löytyi vain vähän eksplisiittisiä viittauksia.

Satelliittiseuranta ja satelliittikuvantaminen mainittiin kuitenkin valvontatyökaluina, joilla voidaan saavuttaa reaaliaikaista tilannekuvaa esimerkiksi viljelysalueiden muutoksista tai luonnonvarojen käytöstä. Vastaavaa teknologiaa käytetään myös Trust ID -applikaatiossa, joka hyödyntää pilvipohjaista dokumentointia ja automatisoituja tarkastusmenettelyjä henkilötietojen ja työntekijästatusten varmentamisessa.

Seuraavaksi tarkastellaan lausuntoja, joissa näihin teknologioihin viitataan konkreettisesti:

We have also rolled out a ‘checking app’ called Trust ID to assist in combatting illegal working. This cloud-based document checking solution automatically identifies whether a Right to Work check is authentic by analysing key information, such as the Machine-Readable Zone (MRZ) code, i.e. the code lines you see at the base of passports, visas and ID cards. (Elior UK, 2022.)

...satellite monitoring systems... (Pladis UK&I, 2022).

... satellite imagery analysis... (Tony’s, 2023).

Useat yritykset hyödyntävät digitaalisia työkaluja varmistaakseen, että työntekijät ovat oikeutettuja työskentelemään ja että heidän oikeuksiaan kunnioitetaan toimitusketjussa. Teknologiat voivat sisältää dokumenttien tarkistussovelluksia, kuten työ lupien ja henkilöllisyyden automaattista varmentamista, sekä lapsityövoiman seurantajärjestelmiä. Näiden avulla voidaan tunnistaa hyväksikäytön riskejä ja käynnistää korjaavia toimenpiteitä. Treasury Wine Estates Limited ja ECOM kertovat digitaalisista työkaluista:

We continue to monitor our third-party labour providers through written questionnaires, conversations and inspection of documentation and external technology ‘Check work Rights’ that enables our subcontractors to simplify their process of ensuring their employees hold appropriate working rights. (Treasury Wine Estates Limited, 2023.)

One such system which ECOM utilises in its direct cocoa supply chain is the Child Labour Monitoring and Remediation System (CLMRS); a foundational system that identifies and monitors incidences of child labour as well as reducing those incidences through its monitoring. (ECOM, 2022.)

Useat yritykset hyödyntävät teknologioita toimittajiin ja muihin liiketoimintakumppaneihin liittyvien riskien arviointiin ja seurantaan. Nämä järjestelmät

voivat sisältää esimerkiksi taustaselvityksiä, säännöllistä median ja viranomaistietojen seuranta tai automaattisia riskihälytyksiä. Tavoitteena on tunnistaa mahdolliset ihmisoikeusloukkauksiin tai muihin epäkohtiin viittaavat "red flag" -signaalit toimitusketjussa. Joissain tapauksissa teknologiat lähettävät automaattisesti kyselyitä toimittajille tai hyödyntävät kolmansien osapuolien tietokantoja toiminnan arviointiin. Valvontaa on käytössä laajasti, kuten seuraavista sitaateista ilmenee:

All Müller dairies are members of Supplier Ethical Data Exchange (SEDEX) and completes the enhanced SAQ and ethical risk assessment available on the system, providing access to risk assessment results and information, through their RADAR tool. (Muller UK & Ireland Group LLP, 2023.)

An automated tool screens third parties (including agents, consultants and suppliers), prior to engagement, against a range of "red flags" and enables us to take appropriate follow-up action where potential issues are identified. Examples of potential "red flags" are bribery or corruption risks, such where third parties have been subject to bribery-related investigations or adverse media exposure about their past behaviour. The results of the screening are saved in the screening tool and the tool continuously monitors the third party for potential changes in their risk profile. Should new red flags occur, the business will be notified so that they may review the changes to determine appropriate next steps. If the third party poses a disproportionate risk to CMBC, we are not permitted to enter into a commercial relationship with them. (Carlsberg Group, 2023.)

We revised our New Vendor Application Form and Due Diligence Questionnaire, that is used to screen our suppliers both prior to working with them, and on an ongoing basis. The World-Check Portal system used flags any legal and reputational risks associated with any third parties, including any breach of legislation anywhere in the world and / or reputational issues which we should be aware of. This allows us to review any legal or compliance risks associated with the third parties we interact with prior to engaging them and throughout their engagement with CVH. This screening process also includes a mandatory compliance questionnaire which third parties are required to complete to confirm details in respect of their own compliance processes and policies. (CVH, 2023.)

Analytiikkateknologiat kokoavat ja tulkitsevat tietoa eri lähteistä, kuten auditoinneista, maakohtaisista riskeistä ja työntekijäolosuhteista. Näiden avulla yritykset voivat kohdistaa vastuullisuustoimiaan ja hallita modernin orjuuden riskejä toimitusketjussa tehokkaammin. Usein käytössä on kolmannen osapuolen tarjoamia analyysialustoja. Näitä analyysialustoja yhdistelemällä yritykset voivat muodostaa kokonaisvaltaisemman kuvan toimitusketjunsä riskikohdista ja kohdentaa toimenpiteet tehokkaammin

modernin orjuuden ehkäisemiseksi. Ethical Food Company ja Coca-Cola Europacific Partners analytiikkatyökaluista:

Relevant to modern slavery, our risk assessment criteria include: FNET Country Risk Rating, FNET Known Human Rights Risk (Child labour, Forced Labour and Human Rights) and Industry/Labour Type Risk, SEDEX RADAR Labour indicators, second party and third-party assessment findings and worker accommodation mapping. We aim to use the results of our risk assessment to de-risk suppliers by implementing site specific development plans in conjunction with new and existing suppliers. (Ethical Food Company, 2023.)

CCEP continues to improve its ability to identify and manage supply chain risks, including modern slavery risks, by implementing systems and processes such as EcoVadis, EcoVadis IQ, Resilinc and FRDM. These are technology partners to increase supply chain visibility and supplement existing controls to proactively identify risks in our suppliers and their supply chains. (Coca-Cola Europacific Partners plc, 2023.)

Seuranta- ja valvontateknologiat näyttäytyvät lausunnoissa ennen kaikkea ulkoisten järjestelmien ja kolmansien osapuolten tarjoamien ratkaisujen kautta, jolloin teknologioiden tarkempi sisältö jää usein epäselväksi. Niillä pyritään kuitenkin parantamaan toimitusketjujen läpinäkyvyyttä ja riskienhallintaa erityisesti dokumentaation, taustaselvitysten ja automatisoidun analyysin avulla. Vaikka mainintoja on määrällisesti vähemmän kuin muissa teknologialuokissa, niiden rooli vaikuttaa keskittyvän ennaltaehkäisevään valvontaan ja kohdennettuun toimintaan riskialueilla.

6.4 Lohkoketjut

Tässä alaluvussa tarkastellaan lohkoketjuteknologian ja sen kaltaisten jäljitettävyyttä parantavien järjestelmien ilmenemistä analysoiduissa modernin orjuuden lausunnoissa. Lohkoketju ymmärretään tässä tutkimuksessa teknologiana, jonka avulla voidaan tallentaa toimitusketjutietoa läpinäkyvästi ja muuttumattomasti, mahdollistaen tuotteen alkuperän, toimitusreitien ja sosiaalisten olosuhteiden jäljittämisen (ks. luku 4.4).

Kokonaisuudessaan lohkoketjut keräsivät vähiten mainintoja käsiteltävistä teknologioista (vain 6 prosentista lausunnoista löytyi näitä). Näissä järjestelmissä jäljitettävyys näyttäytyy keskeisenä välineenä sosiaalisten ja ympäristöriskien hallinnassa. Yritykset pyrkivät seuraamaan tarkasti raaka-aineiden, kuten kaakaon,

alkuperää ja siihen liittyviä työoloja. Jäljitettävyyden avulla voidaan varmistua siitä, että raaka-aineet on hankittu vastuullisesti ja että tuottajille maksetaan oikeudenmukaisesti.

Useissa lausunnoissa mainittiin 100-prosenttinen jäljitettävyys ja erityiset teknologiat, kuten QADEX tai Foods Connected, jotka tukevat toimitusketjujen läpinäkyvyyttä ja tiedonhallintaa. Osassa mainittiin myös Tony's Open Chain tai CLMRS-järjestelmä (Child Labour Monitoring and Remediation System), jotka täydentävät jäljitettävyyden teknistä puolta sosiaalisen vastuun toteutumisen seurannalla. Alla näkyy yritysten näkemyksiä jäljitettävyydestä:

This year, the 14,826 metric tons of cocoa beans sourced via Tony's Open Chain were 100% traceable. Full traceability in our supply chain means we know which beans come from which farmers. This allows us to take accountability for the circumstances under which they are grown. (Tony's, 2023.)

Traceability is a vital tool in supply chain oversight, to ensure we understand the risks and challenges that face our suppliers and the soft commodity industry as a whole (ECOM, 2022).

We have fully embedded our supplier approval process using quality management system, QADEX and have integrated several relevant modules, including tools to improve our supplier risk assessment and audit processes globally (Fever-Tree, 2024).

Vaikka lohkoketjua terminä lausunnoissa ei juuri mainita, jäljitettävyyteen perustuvat järjestelmät täyttävät monia samoja tarkoituksia kuin lohkoketju: läpinäkyvyys, muuttumattomuus ja tiedon saavutettavuus toimitusketjun eri vaiheissa. Tämän vuoksi nämä järjestelmät on luokiteltu osaksi lohkoketjuteknologioiden kategoriaa tässä tutkimuksessa.

6.5 Dialogiset kommunikointiteknologiat

Tässä alaluvussa tarkastellaan dialogisten kommunikointiteknologioiden esiintymistä läpikäydyissä modernin orjuuden lausunnoissa. Dialogisilla teknologioilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa instrumentteihin ja käytäntöihin, jotka tukevat vuorovaikutusta yritysten, työntekijöiden ja sidosryhmien välillä, täten mahdollistaen tiedon jakamisen, ongelmien ilmoittamisen ja yhteisen kehittämisen (ks. luku 4.5).

Dialogisia kommunikointiteknologioita löytyi 45 prosenttia analysoiduista nykyaikaisen orjuuden lausunnoista. Tässä luvussa nämä teknologiat on jaettu neljään eri ryhmään:

Sidosryhmävuoropuheluun tarkoitettut alustat, Työntekijävuorovaikutus ja koulutuslusetat, Viestintä- ja vuorovaikutusteknologiat sekä Ilmiantokanavat ja palautemekanismit. Näiden neljän alaluokan suhteen esiintymät lausunnoissa jakautuivat verrattain tasaisesti, kuitenkin käytetyin teknologian ollessa työntekijävuorovaikutus ja koulutuslusetat.

Monet yritykset osallistuvat monitoimijayhteistyöhön ja toimialakohtaisiin foorumeihin lisätäkseen vastuullisuutta ja modernin orjuuden torjuntaa. Nämä sidosryhmälusetat tarjoavat yrityksille mahdollisuuden jakaa käytäntöjä, kehittää yhteisiä toimintamalleja ja arvioida riskejä yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja liikekumppaneiden kanssa. Erityisesti toimialakohtaiset verkostot, kuten AIM-Progress ja Food Network for Ethical Trade (FNET), sekä viranomaistahot, kuten Gangmasters and Labour Abuse Authority (GLAA), nousevat esiin yhteistyön keskeisinä kanavina. Alla yritykset kuvailevat yhteistyötahoja:

We're also members of a forum AIM-PROGRESS where we collaborate to share best practice around responsible sourcing and human rights amongst other Fast Moving Consumer Goods (FMCG) manufacturers and peers (Danone UK, 2023).

Keelings International joined the Food Network for Ethical Trade (FNET), a multi-stakeholder organization sharing best practice and working collaboratively to make changes in supply chains. Particular involvement is within working groups looking at ethical engagement and risk assessment and mitigation. (Keelings International, 2023.)

Grencore continues to work with other businesses and stakeholders and maintains links with the Gangmasters and Labour Abuse Authority ('GLAA'), relevant Police teams, the Association of Labour Providers ('ALP'), Hope for Justice; and Stronger Together (Grencore, 2023).

Osa yrityksistä hyödyntää digitaalisia ratkaisuja toimittajayhteistyön hallintaan. Esimerkiksi jotkut ohjelmistot mahdollistavat dokumentaation, vastuullisuustietojen ja sertifikaattien jakamisen turvallisesti ja keskitetysti eri sidosryhmien välillä. Hilton Foods käyttää Foods Connectedia toimitusketjunsä hallintaan:

Hilton Foods closely works with our subsidiary, Foods Connected, an end-to-end software solution, that allows us to manage our supply chains, food safety and quality standards effectively and efficiently. Foods Connected enables direct engagement with our suppliers to securely request and store quality, food safety and corporate social responsibility data and records. (Hilton Foods, 2024.)

Useissa lausunnoissa korostettiin koulutuksen ja jatkuvan tiedostamisen lisäämisen merkitystä modernin orjuuden tunnistamisessa ja ehkäisemisessä. Yritykset järjestivät koulutuksia omalle henkilöstölleen muun muassa Stronger Together -ohjelmalla, jonka kautta tarjottiin perehdytyskoulutuksia ja verkko-opiskelua. Koulutusta annettiin sekä työntekijöille että alihankkijoille, ja sen tavoitteena oli tunnistaa riskejä, toimia epäilyttävissä tilanteissa ja sitoutua eettisiin käytäntöihin. Lisäksi jaettiin aktiivisesti koulutusmateriaalia ja linkkejä resursseihin yhteistyökumppaneille ja työpaikoille. Joissain lausunnoissa viitattiin myös vastuuhenkilöihin, jotka suorittivat koulutuksia SEDEXin tarjoamien materiaalien pohjalta. Useat yritykset näkivät tärkeänä modernin orjuuden koulutuksen henkilöstölleen:

Stronger together induction training for all staff members on how to spot signs of modern-day slavery (Griffin & Brand, 2023).

Greencore supports the Stronger Together campaign and each manufacturing site is expected to maintain the Stronger Together Business Partner commitment. Colleagues from our sites receive training in relation to this initiative in addition to training in a number of areas related to ethical standards within our operations. (Greencore, 2023.)

Enhancing our training programs for employees to ensure they remain vigilant against signs of modern slavery (Yorkshire, 2023).

We recommend a nominated colleague at the site undertakes the SEDEX e-learning modules. We share links to any learning, training or resources with supplier partners across a number of topics such as labour provider due diligence, recruitment good practices, retailer forums and regional conferences. (Fullers Foods International, 2023.)

Yritykset hyödyntävät erilaisia viestintäteknologioita ja -kanavia lisätäkseen sidosryhmiensä tietoisuutta modernin orjuuden riskeistä. Keskeisiä keinoja ovat uutiskirjeet, työkalujen jakaminen sekä kumppaneille suunnatut tiedotteet ja materiaalit. Tavoitteena on vahvistaa yhteistä ymmärrystä ja sitoutumista vastuullisuuteen koko toimitusketjussa. Esimerkiksi uutiskirjeet ja auttavat puhelut keinona lisätä tietoisuutta:

Dole UK continues to issue updates and newsletters on Modern Slavery risks to our supply chain partners and growers to keep them informed of any potential risks in their country (Dole UK, 2023).

Promoted the Modern Slavery & Exploitation Helpline to our Franchise stores.

We require our primary supplying sites in the UK to promote the helpline. We also raised awareness among our Franchisees about the helpline and the possibility to obtain Unseen posters to for their stores. Disseminate Oxfam

grievance mechanism toolkit across our relevant supplier base (One Stop Stores, 2023).

Monet yritykset tarjoavat työntekijöilleen ja muille sidosryhmille mahdollisuuden ilmoittaa nimettömästi epäilyistä väärinkäytöksistä, kuten modernista orjuudesta, hyväksikäytöstä tai epäasiallisesta kohtelusta. Ilmiantokanavat voivat olla puhelinpalveluita, verkkopohjaisia järjestelmiä tai kolmansien osapuolien ylläpitämiä järjestelmiä. Tavoitteena on madaltaa kynnystä ilmoittamiseen ja turvata ilmoittajan anonymiteetti. Ilmiantokanavia löytyi lausunnoista monenlaisia:

Globally, McDonald’s primary grievance mechanism is an anonymous channel, the Business Integrity Line – staffed by a live operator from an independent company, 24 hours a day, 365 days a year. Anyone, including Company employees, can raise concerns via the Business Integrity Line. (Caspian Networks Limited, 2024.)

we became partners of Unseen, a whistleblowing helpline that offers support to victims of human trafficking or abuse and liaises with the relevant authorities to bring the perpetrators to justice (Ocado Retail, 2022).

Our publicly available grievance mechanism, ‘Speak Out!’ is available to all ofi employees and will be made available to ofi stakeholders in the future, including our farmers, to enable concerns about modern slavery to be raised confidentially (OFI Group Limited, 2023).

The Whistleblowing Policy encourages the reporting of concerns without fear of reprisal, further supported by a confidential whistleblowing helpline through Navex Global (Bright Blue Foods Limited, 2023).

Nämä mekanismit tukevat läpinäkyvää yrityskulttuuria ja mahdollistavat epäkohtiin puuttumisen varhaisessa vaiheessa – erityisesti sellaisilla aloilla, joilla modernin orjuuden riskit ovat koholla.

6.6 Datan levitysteknologiat

Tässä alaluvussa tarkastellaan dataportaalien ja tietokanavien roolia modernin orjuuden ehkäisemisessä. Tällaisilla teknologioilla tarkoitetaan tässä yhteydessä järjestelmiä, joiden avulla yritykset voivat jakaa eettiseen vastuullisuuteen liittyvää tietoa organisaation sisällä, toimitusketjun osapuolten kesken tai laajemmin sidosryhmille. Vaikka osa käytetyistä alustoista ei ole yleisölle avoimia, ne mahdollistavat tiedon vaihdon ja analyysin useiden osapuolten välillä ja toimivat näin osana läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta tukevia teknologioita. (ks. luku 4.6).

Datan levitysteknologioita löytyi 22 prosentista analysoiduista nykyaikaisen orjuuden lausunnoista. Tässä luvussa teknologiat on jaettu neljään ryhmään: Julkiset ja rajatusti jaetut dataportaalit, Raporttien julkaiseminen ja dokumentointi, Sidosryhmille suunnattu tiedonlevitys sekä Visualisointi ja saavutettavuus. Näistä eniten mainintoja sai sidosryhmille suunnattu tiedonlevitys, kun taas visualisoinnissa ja saavutettavuudessa oli vain yksi maininta.

Useat yritykset hyödyntävät julkisia ja rajatusti jaettuja dataportaaleja jakaakseen vastuullisuuteen liittyvää tietoa sidosryhmien kesken. Näin alustat mahdollistavat tiedon läpinäkyvän jakamisen esimerkiksi toimittajien vastuullisuuskäytännöistä ja auditointituloksista. Samalla ne tukevat vuorovaikutusta ja jatkuvaa parantamista toimitusketjuissa, kun tieto on sidosryhmien saatavilla reaaliaikaisesti tai säännöllisesti päivitettyinä. Joissakin tapauksissa käytetään kolmannen osapuolen tarjoamia turvallisia alustoja, jotka sisältävät myös asiantuntija-analyysiä ja ohjeistusta modernin orjuuden ehkäisemiseksi. Muun muassa Stop the Traffik, Sedex ja Ecovadis mainittiin alustoista, joilla mahdollistetaan datan jakaminen:

The MSIN has selected the NGO and independent international charity, Stop the Traffik, to provide a secure platform for information and intelligence sharing, along with expert analysis and guidance on modern slavery prevention and remediation (Greencore, 2023).

SEDEX is a platform that allows Mowi to share data with our supply chain, based on the ETI base code. This data is updated regularly. Mowi connects with customers and suppliers on this, in order to view each other's data. Members are audited on the content of this and their compliance with the ETI Base Code. (Mowi, 2022.)

Our supplier due diligence process requires suppliers to register on EcoVadis and share their ethical management information. This enables us to have a proactive conversation with our suppliers on how they are mitigating any high risk areas identified. (Muller UK & Ireland Group LLP, 2023.)

Yritykset voivat julkaista vastuullisuusraportteja, toimintaperiaatteita ja auditointien tuloksia omilla verkkosivuillaan tai alustoilla, kuten Sedexissä, lisätäkseen toiminnan läpinäkyvyyttä. Näin sidosryhmillä on mahdollisuus tarkastella yrityksen vastuullisuustoimia ja arvioida niiden vaikuttavuutta. Julkaisukäytännöt liittyvät usein myös toimittajien arviointiin ja asiakasviestintään. Dokumentointi ei toimi ainoastaan sisäisenä ohjeistuksena, vaan se voi myös muodostaa olennaisen osan toimittajien

hyväksymisprosessia tai yhteistyön ehtoja. Peter's Food Service Limited ja Treatt Plc kertoivat lausunnoissaan tietojen julkaisemisesta:

We subscribe to SEDEX as an AB member, where our internal processes are ethically audited against the Sedex Members Ethical Trade Audit standard which cover Sedex's four pillars of Labour, Health & Safety, Environment and Business Ethics. We've displayed an improving trend over the years of audits conducted. These audit reports are published and shared with key customers that we've linked with via the SEDEX Advance portal. In addition, suppliers reports are also shared not only with ourselves but with key customers. (Peter's Food Service Limited, 2024.)

The Code, which is published on our website, forms part of the raw material supplier evaluation process and the approval of any new supplier will be subject to their acknowledgement that they materially comply with the provisions of the Code (Treatt Plc, 2022).

Useat organisaatiot jakavat vastuullisuuteen ja modernin orjuuden torjuntaan liittyvää tietoa aktiivisesti eri sidosryhmille. Viestintämuodot vaihtelevat sisäisistä tiedotteista ja työpaikkakoulutuksista asiakkaiden ja toimittajien suuntaan jaettuihin tietoihin. Tiedon levittäminen voi tapahtua esimerkiksi SEDEXin kaltaisilla alustoilla, intranet-sivuilla, tiimipalavereissa tai visuaalisilla viestintävälaineillä, kuten ilmoitustauluilla ja diginäytöillä. Tarkoituksena on lisätä tietoisuutta, vahvistaa ennaltaehkäisevää toimintaa ja tukea vastuullisuuskulttuurin juurtumista koko arvoketjussa. Thistle Seafoods Ltd ja Wealmoor esittelevät viestintämuotojaan:

Thistle Seafoods is a registered AB member of SEDEX. This platform allows us to view and run reports on our suppliers' ethical data, manage information regarding our own facilities, and share information with our customers (Thistle Seafoods Ltd, 2023).

Continuous campaign for Modern Slavery Awareness achieved through greater interaction and knowledge sharing via: • Annual Modern Slavery Statement • Business Briefings • Board Meetings • Senior Leadership Team Meetings • People Communication Forums • Trade Union Meetings • Wealmoor Intranet • Tool Box Talks • Noticeboards • Digital signage (Wealmoor, 2024).

Tiedon saavutettavuuteen ja visuaaliseen esittämiseen liittyviä teknologioita mainittiin lausunnoissa vain vähän. Yksi poikkeus oli Stronger Together -aloitteen kehittämä Progress Reporting Tool, jonka avulla organisaatiot voivat seurata ja arvioida omia toimenpiteitään modernin orjuuden ehkäisemiseksi. Peter's Food Service Limited Stronger Togetherista:

Stronger Together has developed and launched recently (July 2018) a Progress Reporting Tool which enables us to participate, benchmark and gauge our activities in respect of tracking our implementation of strategy, practices and processes to tackle modern slavery (Peter's Food Service Limited, 2024).

Datan levitysteknologiat voivat osaltaan tukea toimitusketjujen vastuullisuustyötä, kun tieto on aidosti saavutettavaa, ajantasaista ja hyödynnettävää eri toimijoiden päätöksenteossa. Vaikka monet yritykset näyttävät panostavan raportointiin ja tiedon jakamiseen, vaikuttavuus riippuu siitä, miten aktiivisesti sidosryhmät ottavat tiedon vastaan ja käyttävät sitä modernin orjuuden torjunnan tukena.

6.7 Yhteenveto

Tässä luvussa kootaan yhteen analyysin keskeiset löydökset liittyen modernin orjuuden ehkäisemisessä hyödynnettyihin teknologioihin elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa. Teknologioita oli McGrathin ym. (2018) artikkeliin pohjautuen kuusi kappaletta: auditointi, raportointialustat, seuranta- ja valvontateknologiat, lohkoketjut, dialogiset kommunikointiteknologiat ja datan levitysteknologiat. Nämä teknologiat jaettiin edelleen alaluokkiin, joiden avulla pystyttiin syventymään toimintatapoihin ja käytäntöihin.

Analyysin perusteella käytetyin teknologia modernin orjuuden ehkäisemisessä oli auditointi, joka näkyi 63 prosentista lausunnoista. Auditointeja käytettiin laajasti toimittajien, alihankkijoiden ja työvoiman välityspalvelujen tarkastamiseen. Yleisimmin käytetty auditointitapa oli SMETA ja siihen kuuluva SAQ-itsearviointi, jota tuettiin digitaalisilla työkaluilla kuten Sedex Virtual Assessment.

Toiseksi suosituin teknologia esiintyen 46 prosenttia lausunnoista, oli raportointialustat. Useimmat raportointialustat olivat kolmannen osapuolen tarjoamia, kuten Sedex, Ecovadis, FRDM ja BRC. Näitä alustoja käytettiin tiedon keräämiseen, arviointiin ja jakamiseen sekä toimittajien näkyvyyden parantamiseen.

Seuranta- ja valvontateknologiat muodostivat merkittävän teknologisen alueen. Näitä olivat muun muassa riskien arviointijärjestelmät (esim. World-Check, Refinitiv), dokumenttien tarkistussovellukset (esim. Trust ID), sekä teknologiat, kuten satelliittiseuranta ja CLMRS (Child Labour Monitoring and Remediation System).

Lohkoketjuteknologiat eivät juurikaan keränneet mainintoja, niiden ollessa 19 kpl.

Lohkoketjujen potentiaali liittyi erityisesti tuotteiden jäljitettävyyteen, toimitusketjujen läpinäkyvyyteen sekä sopimusten automatisointiin.

Dialogisia kommunikointitekniikoita käytettiin etenkin koulutuksessa, sidosryhmävuoropuhelussa ja monitoimijayhteistyössä. Esimerkiksi Stronger Together -aloite oli tärkeä sekä koulutuksissa, työpajoissa että työntekijäraportointikanavissa. Lisäksi monissa lausunnoissa mainittiin erilaiset whistleblowing-kanavat ja anonyymit ilmiantojärjestelmät, jotka mahdollistavat riskien esiin nostamisen.

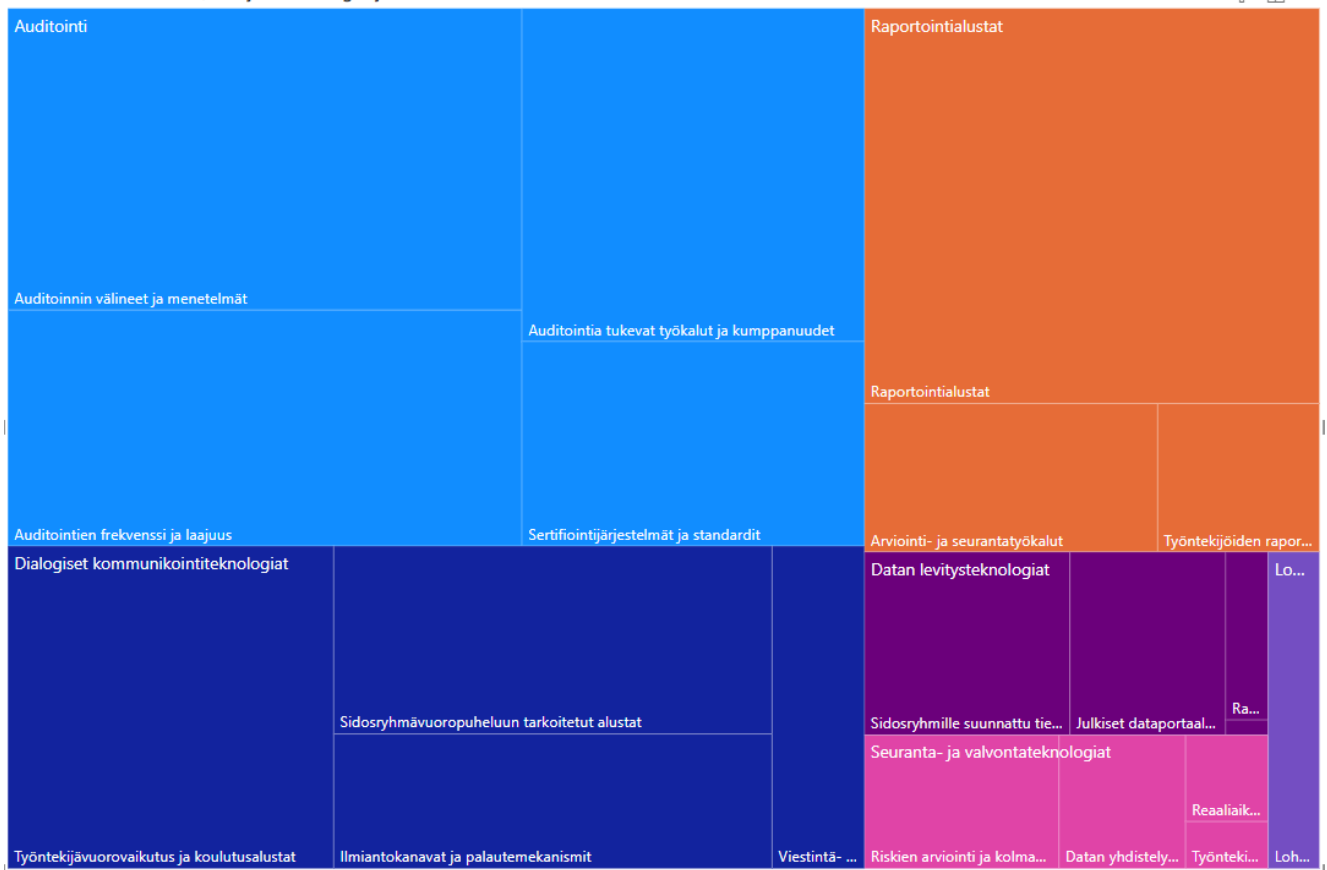
Datan levitysteknologiat liittyivät pääosin avoimeen raportointiin, tiedon jakamiseen sidosryhmille ja raporttien dokumentointiin. Esimerkiksi SEDEX-portaalissa julkaistut auditointiraportit ja omilla verkkosivuilla jaetut dokumentit olivat työkaluina kohti suurempaa avoimuutta.

Monissa lausunnoissa esiintyivät ristikkäin ja toisiaan tukien. Esimerkkinä mainittakoon Sedex, joka toimi sekä raportointialustana että auditoinnin välineenä. Teknologiat toimivat yhdessä laajempina kokonaisuuksina sen sijaan, että olisivat toimineet yksittäisinä ratkaisuin.

Vaikka teknologioita oli käytössä laajalti, oli konkreettisten toimien taso vaihteleva. Tämä ilmeni, että joissakin lausunnoissa mainittiin vain teknologian olemassaolo, ilman tietoa niiden toiminnasta tai tuloksista. Tästä voitaneen tulkita teknologian olevan enemmän symbolista vastaanottoa kuin sen ymmärtämistä.

Teknologiat toimivat välineinä näkyvyyden lisäämiseksi, riskien tunnistamiseksi, vuorovaikutuksen mahdollistamiseksi ja tiedon jakamiseksi – mutta niiden vaikutus riippuu lopulta siitä, kuinka systemaattisesti ja sitoutuneesti yritykset niitä hyödyntävät.

Alla esitetyt tulokset havainnollistavat, kuinka teknologiat jakautuvat eri kategorioihin ja miten yritykset kuvaavat niiden käyttöä modernin orjuuden ehkäisyssä. Vaikka esiintymistiheydet ja sovellukset vaihtelivat, voidaan havaita selkeitä trendejä ja painopistealueita. Seuraavassa luvussa tuloksia tarkastellaan suhteessa aiempaan tutkimukseen ja pohditaan niiden merkitystä laajemmin. Kts. Kuvio 7 ja Kuvio 8.

Kuvio 7 Puukaavio teknologioiden jakautumisesta alaluokkiin.

Teknologia	Alaluokka	Summa – Viittaukset
Auditointi	Auditoinnin välineet ja menetelmät	239
Auditointi	Auditointia tukevat työkalut ja kumppanuudet	176
Auditointi	Auditointien frekvenssi ja laajuus	187
Auditointi	Sertifiointijärjestelmät ja standardit	108
Datan levitystekniologiat	Julkiset dataportaalit ja tietokanavat	44
Datan levitystekniologiat	Raporttien julkaiseminen ja dokumentointi	11
Datan levitystekniologiat	Sidosryhmille suunnattu tiedonlevitys	58
Datan levitystekniologiat	Visualisointi ja saavutettavuus	1
Dialogiset kommunikointitekniologiat	Ilmiantokanavat ja palautemekanismit	91
Dialogiset kommunikointitekniologiat	Sidosryhmävuoropuheluun tarkoitetut alustat	127
Dialogiset kommunikointitekniologiat	Työntekijävuorovaikutus ja koulutus alustat	162
Dialogiset kommunikointitekniologiat	Viestintä- ja vuorovaikutustekniologiat	46
Lohkoketjut	Lohkoketjut	25
Raportointialustat	Arviointi- ja seurantatyökalut	67
Raportointialustat	Raportointialustat	277
Raportointialustat	Työntekijöiden raportointijärjestelmät ja valitusmekanismit	37
Seuranta- ja valvontatekniologiat	Datan yhdistely ja analytiikka	26
Seuranta- ja valvontatekniologiat	Reaaliaikaiset ja automatisoidut valvontajärjestelmät	11
Seuranta- ja valvontatekniologiat	Riskien arviointi ja kolmansien osapuolten seuranta	40
Seuranta- ja valvontatekniologiat	Työntekijäkohtaiseen valvontaan käytettävät digitaaliset teknologiat	6
Yhteensä		1739

Kuvio 8 Taulukko teknologioiden jakautumisesta alaluokkiin.

7 Keskustelu ja johtopäätökset

Tässä luvussa kootaan yhteen tutkimuksen empiiriset havainnot ja tarkastellaan niitä suhteessa tutkimuskysymykseen, teoreettiseen viitekehykseen sekä aiempaan tutkimukseen. Luvussa syvennytään siihen, miten teknologisia työkaluja hyödynnetään modernin orjuuden ehkäisemisessä elintarviketeollisuuden toimitusketjuissa, millaisia haasteita niiden käyttöön liittyy sekä millaisia johtopäätöksiä tuloksista voidaan tehdä.

7.1 Yhteenveto keskeisistä tuloksista

Tutkimuksessa analysoitiin 330 kpl modernin orjuuden lausuntoja elintarviketeollisuudessa toimivilta yrityksiltä. Analyysin perusteella voidaan todeta, että teknologisten työkalujen käyttö on yleistynyt, mutta keskittyy tiettyntyyppisiin ratkaisuihin. Vaikka teknologia on kehittynyt ja yleistynyt, niin perinteiset teknologiaratkaisut ovat edelleen käytetyimpiä. Auditointi osoittautui selvästi yleisimmäksi teknologiaksi, sen löytyessä noin 63 prosenttia lausunnoista. Auditoinnin yhteydessä painottuivat erityisesti sertifiointipohjaiset ratkaisut, kuten SMETA, ja tarkastelun kohteena olivat useimmiten ensimmäisen tason toimittajat.

Toiseksi yleisin teknologiaratkaisu oli raportointialustat, sen ollessa mainittuna 46 prosentissa lausunnoista. Raportointialustojen avulla yritykset viestivät vastuullisuustoimistaan ulkoisille sidosryhmille. Pääosin yritykset käyttivät Sedexin raportointialustaa. Dialogiset kommunikointiteknologiat (45 %) nousi myös esiin, ja sen kautta pystyttiin käymään sidosryhmävuoropuhelua sekä vuorovaikuttamaan ja tarjota koulutusta työntekijöille.

Sen sijaan uudemmat teknologiat, kuten lohkoketjut ja tekoälypohjaiset järjestelmät, esiintyivät vain harvoissa lausunnoissa, ja useimmiten tulevaisuuden mahdollisuuksina. Näissä tällä hetkellä korostui eniten läpinäkyvyyden lisääminen.

Mikäli tarkistellaan tuloksia koko elintarviketeollisuuden toimitusketjujen kontekstissa, niin teknologinen huomio kohdentui eniten hankintaan ja toimittajien hallintaan. Primäärituotanto nähtiin tärkeänä siellä tapahtuvien ihmisoikeusrikkomisten takia, mutta valvonta osoittautui paikoin hankalaksi. Sen sijaan jalostus, varastointi ja jakelu jäivät vähäiselle huomiolle, vaikka näissäkin esiintyy orjuutta. Teknologioita käytettiin

pääasiassa vastuullisuuteen liittyvän tiedon tuottamiseen, raportointiin ja auditointiin, ei niinkään proaktiiviseen tai osallistavaan riskien hallintaan.

Yhteenvedona voidaan todeta, että vaikka teknologiat ovat selkeästi osa modernin orjuuden vastaista työkalupakkia elintarviketeollisuudessa, niiden käyttö keskittyy yhä suurelta osin hallinnollisiin ja ulkoista raportointia tukeviin järjestelmiin. Konkreettinen vaikuttavuus toimitusketjun syvemmissä kerroksissa jää usein epäselväksi tai puutteellisesti kuvatuksi.

7.2 Tulosten vertailu aikaisempaan teoriaan

Tämän tutkimuksen tulokset näyttävät, että teknologiavetoiset ratkaisut modernin orjuuden ehkäisemiseksi ovat yleisiä yritysten lausunnoissa, mutta niiden käyttötavat painottuvat vahvasti hallinnollisiin toimenpiteisiin. Eniten esiintyivät auditointi ja raportointialustat, kun taas lohkoketjut ja datan levitysteknologiat olivat harvinaisia. McGrath ym. (2021) esittävät kuusi teknologiakategoriaa, jotka kaikki esiintyivät myös tässä tutkimuksessa. Kuitenkin niiden käyttö ei jakaudu tasaisesti, vaan erityisesti kontrolliin ja raportointiin liittyvät ratkaisut dominoivat. Tämä viittaa siihen, että vaikka viitekehys tarjoaa hyödyllisen analyttisen rungon, osa sen kategorioista, kuten lohkoketjut tai tiedonlevitysteknologiat, eivät ole vielä saavuttaneet käytännön soveltuvuutta elintarviketeollisuuden yhteydessä.

LeBaronin (2021) luokittelu modernin orjuuden juurisyistä tuo esiin rakenteellisia ilmiöitä, kuten syrjintää, köyhyyttä, heikkoa työsuojelua ja vastuuttomia hankintakäytäntöjä. Tässä tutkimuksessa vain harvat lausunnot viittasivat yksiselitteisesti tällaisiin juurisyihin. Painotus oli ennemmin riskienhallinnassa ja muodollisissa raportointivelvoitteissa. Tämä tukee LeBaronin aiempia havaintoja siitä, että yritysten lähestymistavat jäävät usein pintapuolisiksi, eivätkä ne pureudu epäeettisen työvoiman käytön rakenteellisiin ajureihin. Usein keskityttiin vain ensimmäisen tason toimittajiin, mikä vahvistaa LeBaron & Listerin (2016) esittämää huolta auditointien kyvystä ulottua toimitusketjun syvempiin kerroksiin.

Tiedon läpinäkyvyyden lisääminen on kirjallisuuden mukaan yksi tärkeimmistä keinoista modernin orjuuden torjunnassa (Choi ym. 2022). Myös tämän tutkimuksen aineistossa näkyi selvästi pyrkimys kohti parempaa raportointia ja toimittajavalvontaa. Sedexin kaltaisten järjestelmien laaja käyttö viittaa siihen, että yritykset kokevat

näkyvyyden hallinnan tärkeäksi. Kuitenkin valtaosa teknologiasta keskittyi tiedon hallintaan yritysten sisällä tai tietyille sidosryhmille, eikä niinkään julkiseen vastuunkantoon tai työntekijälähtöiseen osallistumiseen. Searcy ym. (2022) mukaan vastuullisuus ja vertailtavuus paranevat, kun teknologia mahdollistaa myös työntekijöiden osallistumisen ja palautteen. Tässä tutkimuksessa työntekijälähtöisiä järjestelmiä, kuten whistleblowing-kanavia, henkilöstökyselyitä ja koulutusaloja, esiintyi merkittävässä osassa lausuntoja. Näiden teknologioiden vaikuttavuutta tai käytännön toimintaa kuvattiin kuitenkin usein yleisellä tasolla, ilman tarkempaa tietoa niiden käyttöasteesta tai tuloksista.

Useissa lausunnoissa esiintyi teknologioita, jotka liittyivät riskien arviointiin, dokumentinhallintaan ja toimittajien seulontaan. Tämä on linjassa Goldin ym. (2020) huomion kanssa, jonka mukaan yrityksillä on rajallinen näkyvyys toimitusketjunsä syvempiin osiin. Myös jäljitettävyyteen liittyvät haasteet nousivat esiin, kuten Lafargue ym. (2022) korostavat, sosiaalisen alkuperän tunnistaminen elintarviketeollisuudessa on usein vaikeaa. Tämä näkyi tutkimuksen tuloksissa siten, että monet valvontatarkistukset olivat kolmansien osapuolten tarjoamia, eikä niiden toiminnasta tai vaikuttavuudesta annettu yksityiskohtaisia tietoja.

Koulutusta ja tietoisuuden lisäämistä käsiteltiin aineistossa useissa lausunnoissa, erityisesti osana yritysten ennaltaehkäisevää vastuullisuustyötä. Maininnat liittyivät usein työpaikkakoulutuksiin, e-learning-alustoihin ja toimittajien perehdyttämiseen. Kuitenkin koulutusten sisältöä, laajuutta tai vaikuttavuutta kuvattiin harvoin tarkemmin, mikä jättää epäselväksi niiden konkreettisen merkityksen modernin orjuuden ehkäisyssä. Tämä on osin ristiriidassa esimerkiksi End Slavery Now -järjestön (2025) ja Kunz ym. (2023) näkemysten kanssa, joiden mukaan koulutus on keskeinen ennaltaehkäisevä väline haavoittuvassa asemassa olevien työntekijöiden suojelemiseksi. Työntekijöiden osallistamiseen tähtääviä järjestelmiä, kuten whistleblowing-kanavia ja henkilöstökyselyitä, esiintyi aineistossa runsaasti, mutta niiden käyttöä ja vaikutuksia ei useinkaan avattu yksityiskohtaisesti. Näin ollen niiden vaikuttavuus jää lausuntojen perusteella arvioimatta.

Kaiken kaikkiaan tutkimus vahvistaa monia aiemmassa kirjallisuudessa esitettyjä huomioita: teknologiat ovat yleistyneet osana modernin orjuuden torjuntaa, mutta niiden käyttö näyttää enemmän hallinnollisena vastauksena sääntelypaineisiin kuin

välineenä sosiaaliseen muutokseen. Niiden vaikuttavuus riippuu siitä, mihin kontekstiin ja millä tavalla ne kiinnittyvät – eivätkä teknologiat itsessään ratkaise työvoiman hyväksikäytön syvärakenteita.

7.3 Keskeiset haasteet ja rajoitteet yritysten toiminnassa

Vaikka modernin orjuuden ehkäisyyn liittyvät teknologiat ovat yleistymässä elintarviketeollisuuden yritysten lausunnoissa, niiden vaikuttavuuteen ja käyttöön liittyy myös useita haasteita. Nämä liittyvät sekä teknologian ominaisuuksiin ja käytötapoihin että laajempiin rakenteellisiin rajoitteisiin.

Yksi keskeinen haaste on teknologioiden käyttöalueen rajoittuneisuus. Kuten tuloksista ilmeni, teknologiat kohdistuvat pääasiassa toimitusketjun keskivaiheisiin, erityisesti hankintaan ja ensimmäisen tason toimittajien hallintaan. Modernin orjuuden riskit sen sijaan painottuvat usein toimitusketjun alkuvaiheisiin, kuten alkutuotantoon ja jalostukseen, joissa läpinäkyvyys ja valvonta ovat heikkoa. Teknologiat eivät ulotu riittävästi niihin kohtiin ketjua, joissa työvoiman hyväksikäytön riski on suurin. Tämä rajoittaa niiden kykyä ehkäistä ilmiön juurisyitä.

Toinen merkittävä rajoite liittyy teknologioiden rooliin vastuullisuusviestinnän välineinä. Useissa tapauksissa teknologioita, kuten raportointialustoja ja auditointimenetelmiä, hyödynnettiin ennen kaikkea sidosryhmille viestimiseen ja lainsäädöllisten velvoitteiden täyttämiseen. Tällöin fokus siirtyy helposti modernin orjuuden riskien oikeasta hallinnasta teknologisten tekojen havainnollistamiseen. Tällöin vastuullisuutta rakennetaan enemmän viestinnän kuin konkreettisten muutosten kautta.

Kolmantena voidaan nostaa esiin resurssien ja osaamisen puute, erityisesti uusien teknologioiden, kuten lohkoketjujen ja tekoälyn osalta. Näiden käyttöönotto vaatii teknistä osaamista, investointeja ja infrastruktuuria, jota kaikilla yrityksillä ei välttämättä ole saatavilla.

Neljäs haaste liittyy monimutkaisiin ja osin läpinäkymättömiin toimitusketjuihin. Elintarviketeollisuuden ketjut ovat usein globaaleja, moniportaisia ja alihankintaan perustuvia. Teknologia voi tarjota työkaluja jäljitettävyyden ja läpinäkyvyyden parantamiseen, mutta lausuntojen perusteella sen hyödyntäminen jää usein kesken tai kohdistuu vain toimitusketjun pintakerrokseen.

Lisäksi viidentenä haasteena voidaan mainita osan teknologioista siirtävän vastuuta kolmansille osapuolille. Tästä esimerkkinä voidaan ottaa esille auditointi. Ulkoistetut prosessit eivät automaattisesti takaa tehokasta puuttumista epäkohtiin.

Kaiken kaikkiaan yritykset kohtaavat merkittäviä haasteita siinä, miten teknologiat voidaan ottaa käyttöön merkittäväksi osaksi modernin orjuuden ehkäisyä. Teknologian mukanaolo lausunnoissa ei vielä takaa sen funktionaalisuutta tai tarkkaa vaikutusta toimitusketjun olosuhteisiin.

7.4 Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus

Tutkimusotteena oli nomoteettinen lähestymistapa, ja tutkimusstrategiana käytettiin dokumenttianalyysiä. Aineisto koostui 330 modernin orjuuden lausunnosta, jotka analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Analyysia ohjasi McGrathin ym. (2021) teknologiakehikko, jonka pohjalta muodostettiin luokittelurunko. Tätä täydennettiin tekoälyn avulla tuotetulla käsitteistöanalyysillä, jossa tekoäly tunnisti teknologialuokkiin liittyviä synonyymejä ja erilaisia ilmaisuja. Tekoälyä hyödynnettiin etenkin aineiston jäsentämisessä ja termistön laajentamisessa ennen koodauksen aloittamista.

Tutkimuksen empiiriseksi aineistoksi valikoitui Modern Slavery Registry sen avoimen saatavuuden ja laajan dokumenttimäärän vuoksi. Analyysiin sisällytettiin vuosien 2022–2025 lausunnot, jotta tutkimukseen saatiin mahdollisimman tuore näkökulma suhteessa McGrathin ym. (2021) artikkeliin. Vaikka osa lausunnoista oli monikansallisten yritysten tuottamia, aineisto painottui pääosin Iso-Britanniassa toimiviin organisaatioihin ja paikalliseen lainsäädäntöön. Tämän vuoksi tuloksia ei voida suoraan yleistää esimerkiksi Suomen kontekstiin. Aineiston valintaa puoltaa kuitenkin sen kattavuus ja systemaattinen saatavuus, jota ei ole tarjolla vastaavassa laajuudessa muista maista.

Tutkimuksen sisällönanalyysin luotettavuutta pyrittiin vahvistamaan useilla menetelmällisillä ratkaisuilla. Yhtenä keskeisenä rajoitteena koodausprosessissa oli riittävän kattavuuden ja saturaatiopisteen saavuttaminen laajassa dokumenttiaineistossa. Tämä haaste ratkaistiin laatimalla analyysin tueksi kolme erillistä teknologiateemojen sanastoa, jotka koostuivat keskeisistä käsitteistä ja synonyymeistä McGrathin ym. (2021) kehikon mukaisesti. Lisäksi analysoitavan aineiston koko pidettiin tarkoituksella

laajana (n = 330), minkä seurauksena yksittäisiä viittauksia kertyi 1739 kappaletta. Tämä mahdollisti sen, että yksittäiset sanavalinnat tai ilmaisumuodot eivät rajoittaneet havaintojen muodostumista.

Toinen merkittävä rajoite liittyi tutkijan rooliin aineiston tulkitsijana. Koska aineisto oli laaja ja koodaus toteutettiin manuaalisesti, aineiston lukemiseen liittyi inhimillisiä rajoitteita, kuten keskittymisen heikkenemistä ja kognitiivista kuormitusta. Tämän vuoksi analyysin edetessä päätettiin hyödyntää tekoälyä koodausprosessin tukena. Tekoälylle ohjattiin alaluokkien muodostaminen valmiista viittauksista sen jälkeen, kun alkuperäinen luokittelu oli tehty. Tällä tavoin vähennettiin yksittäisen tutkijan subjektiivisuuden vaikutusta ja vahvistettiin analyysin systemaattisuutta.

Tekoälyn käyttö rajattiin tukemaan analyysia, ei tekemään varsinaista tulkintaa. Tekoälyn tuottamat kategoriat käytiin läpi kriittisesti, ja lopulliset valinnat tehtiin tutkijan harkinnan perusteella. Näin säilytettiin laadulliselle tutkimukselle ominainen tulkitsijan rooli ja varmistettiin, että analyysi pysyi johdonmukaisesti tutkimuskysymyksen ohjaamana. Tekoälyn hyödyntäminen lisäsi analyysin läpinäkyvyyttä ja toistettavuutta, mutta ei korvannut tutkijan vastuuta aineiston merkitysten muodostajana.

Koska tutkimusaineisto koostui julkisista yritysasiakirjoista eikä sisältänyt henkilötietoja, tutkimus ei edellyttänyt erillistä eettistä ennakkoarviointia. Eettisesti keskeisempää oli tutkijan vastuu sisällönanalyysin tulkitsijana: mitkä lausunnoista poimitut sisällöt nostettiin esiin ja millä tavalla niitä luokiteltiin. Tämän vuoksi analyysiprosessia ohjasi mahdollisimman systemaattinen ja läpinäkyvä lähestymistapa, jota on kuvattu luvun aiemmissa osissa. Vaikka tekoälyä hyödynnettiin analyysin tukena, päätösvalta koodauksista ja tulkinnoista säilyi tutkijalla. Näin pyrittiin varmistamaan, että tutkimuksessa säilyi kriittinen lähestymistapa, kontekstuaalinen herkkyyks ja aineiston kunnioittava käsittely.

Koska tutkimus perustuu laadulliseen analyysiin ja Iso-Britannian sääntelyyn, sen tuloksia ei voida yleistää muihin maihin tai koko elintarviketeollisuuteen. Tulokset ovat kontekstisidonnaisia, mutta tarjoavat syvyyttä tutkittavaan ilmiöön.

7.5 Käytännön suositukset

Yritysten olisi suotuisaa laajentaa teknologisten työkalujen käyttöä toimitusketjun syvempiin ja riskialttiimpiin osiin, erityisesti alkutuotannon vaiheisiin. Auditointien rinnalle tulisi tuoda jatkuvaa valvontaa, työntekijöiden palautekanavia ja digitaalisia yhteistyöalustoja, jotka mahdollistavat kaksisuuntaisen viestinnän ja paremman riskienhallinnan. Teknologioiden ei tulisi jäädä pelkän vastuullisuusviestinnän välineiksi, vaan ne olisi kytkettävä osaksi laajempaa ja systemaattista vastuullisuusstrategiaa.

Lainsäätäjien ja viranomaisten rooli on keskeinen kehityssuunnan määrittelyssä. Sääntelyä tulisi kehittää siihen suuntaan, että se huomioi paitsi raportoinnin olemassaolon, myös toimien laadun ja vaikuttavuuden. Raportointivaatimuksia olisi hyödyllistä yhdenmukaistaa ja määritellä tarkemmin teknologisten toimien minimikriteerit. Lisäksi olisi suositeltavaa kehittää avoimuutta ja vertailukelpoisuutta tukevia arviointikehyksiä, jotka perustuvat teknologisiin ja vaikuttavuuteen liittyviin mittareihin.

Kansalaisjärjestöt, tutkijat ja muut sidosryhmät voivat edistää työntekijöiden äänen esiin tuomista teknologisten välineiden, kuten mobiilipalautekanavien, avulla. Lisäksi olisi tärkeää tukea yhteistyöhankkeita, joissa yritykset, järjestöt ja tutkijat kehittävät yhdessä läpinäkyviä ja vaikuttavia teknologiaratkaisuja. Teknologian käyttöönoton tulisi kohdistua myös modernin orjuuden juurisyihin, ei pelkästään sen näkyviin seurauksiin.

7.6 Ehdotuksia jatkotutkimukselle

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole tilastollinen yleistettävyyys, vaan analyttinen siirrettävyys. Tämän tutkimuksen viitekehys, analyysimenetelmä ja havainnot tarjoavat siirrettävää tietoa erityisesti muihin korkean riskin toimialoihin, kuten tekstiili-, elektroniikka- ja rakennusaloihin, joissa esiintyy vastaavanlaisia toimitusketjurakenteita ja modernin orjuuden riskejä. Lisäksi tutkimus voi toimia viitepohjana muille tutkijoille, sääntelijöille ja yrityksille, jotka tarkastelevat teknologisten työkalujen roolia ihmisoikeusloukkauksiin puuttumisessa.

Toiseksi jatkotutkimus voisi keskittyä tarkemmin siihen, miten yksittäisiä teknologioita, kuten tekoälyä ja lohkoketjua, hyödynnetään eri vaiheissa toimitusketjua. Tällainen

lähestyminen voisi tuoda esiin paitsi teknologian käyttöalueet, myös niiden vaikutukset työntekijöiden oikeuksiin, valvontaan ja eettiseen hankintaan.

Viimeisenä voisi enemmän hyödyntää kvantitatiivisempia otteita, esimerkiksi tekoälypohjaista web scrapingia laajojen dokumenttiaineistojen analysointiin. Tämä mahdollistaisi entistä suuremman aineistomäärän tarkastelun ja vertailemisen eri toimialojen, maiden tai vuosien välillä.

Lähteet

Lähteet ryhmitellään ja merkitään oman oppialasi/oppiaineessasi suositeltujen käytänteiden mukaisesti. Lähteiden tyyli on **References**.

Lähdeluettelo alkaa uudelta sivulta. Lukua ei numeroida.

AMFRESH Group 2022. AMFRESH Group Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

Anti-Slavery International 2024a. Effective monitoring systems. Anti-Slavery International. < <https://www.antislavery.org/take-action/companies/monitoring-forced-labour/>>, haettu 12.4.2024

Anti-Slavery International 2024b. What is modern slavery? Anti-Slavery International. < <https://www.antislavery.org/slavery-today/modern-slavery/>>, haettu 23.4.2024

Anti-Slavery International 2024c. What is descent-based slavery? Anti-Slavery International. < <https://www.antislavery.org/slavery-today/descent-based-slavery/>>, haettu 12.10.2024

Bacardi 2023. Bacardi Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

Baldwin, C. 2015. The 10 principles of food industry sustainability. Wiley Blackwell, West Sussex.

Bakkavor 2023. Bakkavor Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

Bodendorf, F., Wonn, F., Simon, K. & Franke, J. 2023. Indicators and countermeasures of modern slavery in global supply chains: Pathway to a social supply chain management framework. Business strategy and the environment, 2023-05, Vol.32 (4), p.2049-2077. <<https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1002/bse.3236>>, haettu 19.11.2024

Bright Blue Foods Limited, 2023. Bright Blue Foods Limited Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

- Broxtowe Borough Council 2016. Domestic Servitude. Broxtowe Borough Council. <<https://www.broxtowe.gov.uk/for-you/crime-safety-emergencies/modern-slavery/domestic-servitude/>>, haettu 14.10.2024
- Capps, O. & Park, J. 2003. Food retailing and food service. The Veterinary clinics of North America. <[https://www.sciencedirect-com.ezproxy.utu.fi/science/article/pii/S074907200300029X](https://www.sciencedirect.com.ezproxy.utu.fi/science/article/pii/S074907200300029X)>, haettu 26.9.2024
- Carlsberg Group, 2023. Carlsberg Group Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. <<https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Caspian Networks Limited 2024. Caspian Networks Limited Modern Slavery Statement 2024. UK Government Modern Slavery Statement Registry. <<https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Center for a Livable Future 2024. Food Distribution. Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. <<https://foodsystemprimer.org/food-distribution>>, haettu 26.9.2024
- Choi, T., Li, J., Rogers, D., Schoenherr, T. & Wagner, S. 2022. The Oxford handbook of supply chain management. Oxford University Press.
- Clark, M. 2019. What Are We Supposed to Think About Shrimp? The New York Times <<https://www.nytimes.com/2019/10/15/dining/shrimp-sourcing-united-states.html>>, haettu 25.10.2024
- Coca-Cola Europacific Partners plc, 2023. Coca-Cola Europacific Partners plc Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. <<https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Council of Europe 2025. Role of NGOs. Council of Europe. <<https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/role-of-ngos>>, haettu 23.5.2025
- Crane, A. 2013. Modern slavery as a management practice: exploring the conditions and capabilities for human exploitation. The Academy of Management review, 2013-01, Vol.38 (1), p.49-69. <<https://www-jstor-org.ezproxy.utu.fi/stable/23416302?sid=primo&seq=10>>, haettu 5.11.2024
- CVH, 2023. CVH Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. <<https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

- Curtis, S. & Bradley, A. 2022. Chapter 17 Inclusive Business: A Private-Sector Approach to Poverty Alleviation in Developing Economies. The Routledge companion to corporate social responsibility. Routledge. < <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzI3NTk2NzBfX0FO0?sid=c623d519-47d8-423d-9445-4fea7ebf9854@redis&vid=0&format=EB&rid=1>>, haettu 30.10.2024
- Dani, S. 2015. Food supply chain management and logistics: from farm to fork. Kogan Page.
- Daniel, B. 2019. Student experience of the maximum variation framework for determining sample size in qualitative research. European Conference on Research Methodology for Business and Management Studies. Kidmore End: Academic Conferences International Limited
- Danone UK 2023. Danone UK Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Dole UK 2023. Dole UK Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- ECOM, 2022. ECOM Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Ecovadis 2025. The Global Standard for Resilient, Sustainable Supply Chains. Ecovadis. < <https://ecovadis.com/>>, haettu 20.5.2025
- Eduskunnan kirjasto 2024. Avioliittoon pakottamisen kriminalisointi. Eduskunta. < https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oiikeus/LATI/Sivut/avioliittoon-pakottamisen-kriminalisointi.aspx>, haettu 14.10.2024
- Elior UK 2022. Elior Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Eriksson, P & Kovalainen, A. 2008. Qualitative Methods in Business Research. SAGE Research Methods Core. < <https://methods-sagepub->

com.ezproxy.utu.fi/book/qualitative-methods-in-business-research/d66.xml>, haettu 27.9.2024

End Slavery Now 2025. Awareness. End Slavery Now.

<<https://www.endslaverynow.org/learn/abolition-today/awareness>>, haettu 23.5.2025

Escobar, A., Martin, P. & Stabridis, O. 2019. Farm Labor and Mexico's Export Produce Industry. Wilson Center. <

https://plasticpipeline.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/farm_labor_and_mexico_export_produce_industry.pdf>, haettu 22.5.2025

Eskola, J. & Suoranta, J. 2015. Johdatus laadulliseen tutkimukseen.

Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Ethical Food Company, 2023. Ethical Food Company Modern Slavery Statement 2023.

UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

Eurooppa-neuvosto 2023. Yritysten kestäväää toimintaa koskeva huolellisuusvelvoite:

neuvosto ja parlamentti sopuun ympäristön ja ihmisoikeuksien suojelusta.

Eurooppa-neuvosto. < <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2023/12/14/corporate-sustainability-due-diligence-council-and-parliament-strike-deal-to-protect-environment-and-human-rights/>>, haettu

European Commission 2024. Trafficking in human beings. European Commission. <

https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/trafficking-human-beings_en>, haettu 23.4.2024

FAO 2024. Food marketing and distribution. The Food and Agriculture Organization. <

<https://www.fao.org/fcit/food-marketing/en/>>, haettu 26.9.2024

Farmer Connect 2025. Farmer Connect. < <https://www.farmerconnect.com/><, haettu

20.5.2025

Fever-Tree 2024. Fever-Tree Modern Slavery Statement 2024. UK Government

Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

Finlex 1959. LISÄSOPIMUS orjuuden, orjakaupan ja orjuuteen verrattavien

järjestelmien ja käytännön tukahduttamisesta. Oikeusministeriö.

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1959/19590017/19590017_2>,

haettu 10.10.2024

- Food Systems Dashboard 2024. About Food Systems. Food Systems Dashboard. < <https://www.foodsystemsdashboard.org/information/about-food-systems>>, haettu 3.5.2024
- Fox, M., Mitchell, M., Dean, M., Elliott, C. & Campbell, K. 2018. The seafood supply chain from a fraudulent perspective. *Food security*, 2018-08, Vol.10 (4), p.939-963. <<https://link-springer-com.ezproxy.utu.fi/article/10.1007/s12571-018-0826-z>>, haettu 23.10.2024
- Frontier 2023. Frontier Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Fullers Foods International 2023. Fullers Foods International Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Galanakis, C. 2015. *Food waste recovery: processing technologies and industrial techniques*. Academic Press.
- Gligor, D. 2020. Birds of a feather: The impact of race on the supplier selection and evaluation process. *International journal of production economics*, 2020-12, Vol.230, p.107802, Article 107802. <<https://www-sciencedirect-com.ezproxy.utu.fi/science/article/pii/S09255273203017782>>, haettu 2.11.2024
- Gold, S., Trautrim, A. & Trodd, Z. 2015. Modern slavery challenges to supply chain management. *Supply chain management*, 2015-08, Vol.20 (5), p.485-494. <<https://www-emerald-com.ezproxy.utu.fi/insight/content/doi/10.1108/scm-02-2015-0046/full/html>>, haettu 20.5.2025
- Gold, S., Chesney, T., Gruchmann, T. & Trautrim, A. 2020. Diffusion of labor standards through supplier–subcontractor networks: An agent-based model. *Journal of industrial ecology*, 2020-12, Vol.24 (6), p.1274-1286. <<https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1111/jiec.13041>>, haettu 19.11.2024
- Government Digital Service 2024. See what organisations are doing to tackle modern slavery. Government Digital Service. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 28.9.2024
- Greencore 2023. Greencore Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

- Griffin & Brand 2023. Griffin & Brand Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Gupta, R., Mejia, C., Sadreghazi, S., Sano, Y., Muchangos, L., Sekiguchi, T., Nakamura, H. & Kajikawa, Y. 2024. Traders as ecosystem orchestrators for sustainable foods supply chain transformation. *Business strategy and the environment*, 2024-07, Vol.33 (5), p.4024-4038. <<https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1002/bse.3695>>, haettu 22.11.2024
- Henderson Group 2022. Henderson Group Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Hess, D. 2022. The Challenge of Modern Slavery in Global Supply Chains. *Georgetown journal of international affairs*, 2022-03, Vol.23 (1), p.35-42. <<https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=1e1d86ac-b309-4976-87fc-e1cd746cd6c4%40redis>>, haettu 19.11.2024
- Hilton Foods 2024. Hilton Foods Modern Slavery Statement 2024. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Hodal, K. & Kelly, C. 2014. Trafficked into slavery on Thai trawlers to catch food for prawns. *Guardian*. < <https://www.theguardian.com/global-development/2014/jun/10/-sp-migrant-workers-new-life-enslaved-thai-fishing>>, haettu 25.10.2024
- International Labour Organization 2011. Food Industry Processes. International Labour Organization. < <https://www.iloencyclopaedia.org/part-x-96841/food-industry/overview-and-health-effects/item/857-food-industry-processes>>, haettu 3.5.2024
- International Labour Organization 2022. Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. International Labour Organization. < https://cdn.walkfree.org/content/uploads/2022/09/12142341/GEMS-2022_Report_EN_V8.pdf>, haettu 27.3.2024
- International Labour Organization 2024. International Programme on the Elimination of Child Labour and Forced Labour (IPEC+). International Labour Organization. < <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/how-the-ilo-works/flagships/ipec-plus/lang--en/index.htm>>, haettu 30.3.2024

- International Labour Organization 2024b. Profits and poverty: The economics of forced labour. International Labour Organization. <
https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-10/Profits%20and%20poverty%20-%20The%20economics%20of%20forced%20labour_WEB_20241017.pdf>,
 haettu 23.5.2025
- Ishaya, B., Paraskevadakis, D., Bury, A. & Bryde, D. 2024. A systematic literature review of modern slavery through benchmarking global supply chain. *Benchmarking : an international journal*, 2024-02, Vol.31 (2), p.558-589.
 <<https://www-emerald-com.ezproxy.utu.fi/insight/content/doi/10.1108/bij-09-2022-0554/full/html>>, haettu 19.11.2024
- Jurewicz, P. & Passoff, M. 2018. Investing to end modern slavery: A landscape assessment and roadmap for increasing investor engagement. *Responsible Sourcing Network*. <
https://static1.squarespace.com/static/594cbfa3440243aef3dfa1c4/t/5bc5351ceef1a137abb6f330/1539650847040/RSN_Investing_to_End_Modern_Slavery_Oct-2018+%281%29.pdf>, haettu 12.4.2024
- Juuti, P & Puusa, A. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. *Gaudeamus*.
- Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö 2022. Maailmassa 50 miljoonaa ihmistä modernissa orjuudessa. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö. <
<https://finland.iom.int/fi/news/maailmassa-50-miljoonaa-ihmista-modernissa-orjuudessa>>, haettu 20.4.2024
- Keelings International 2023. Keelings International Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Kostia, S., Lindell, M., Häggblom, U., Kiviniemi, E. & Vihuri, R. 2024. Auditointi kehittää ja haastaa - vertaisoppimista arvostavassa ilmapiirissä. TAMK.
<https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/muu-teema/auditointi-kehittaa-ja-haastaa-vertaisoppimista-arvostavassa-ilmapiirissa/>, haettu 19.5.2025
- Kummer, S. 2022. *Supply chain resilience: insights from theory and practice*. Cham, Switzerland : Springer, 2022. < <https://link-springer-com.ezproxy.utu.fi/book/10.1007/978-3-030-95401-7>>, haettu 19.11.2024
- Kunz, N., Chesney, T., Trautrim, A. & Gold, S. 2023. Adoption and transferability of joint interventions to fight modern slavery in food supply chains. *International*

- journal of production economics, 2023-04, Vol.258, p.108809, Article 108809. <
<https://www-sciencedirect-com.ezproxy.utu.fi/science/article/pii/S0925527323000415>>, haettu 23.10.2024
- Lafargue, P., Rogerson, M., Parry, G. & Allainguillaume, J. 2022. Broken chocolate: biomarkers as a method for delivering cocoa supply chain visibility. *Supply Chain Management: An International Journal* 27/6 (2022) 728–741. <
<https://www-emerald-com.ezproxy.utu.fi/insight/content/doi/10.1108/scm-11-2020-0583/full/pdf?title=broken-chocolate-biomarkers-as-a-method-for-delivering-cocoa-supply-chain-visibility>>, haettu 19.5.2025
- LeBaron, G. 2014. Subcontracting Is Not Illegal, But Is It Unethical? *Business Ethics, Forced Labor, and Economic Success. The Brown journal of world affairs*, 2014-04, Vol.20 (2), p.237-249. < <https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=6ae4cb55-8336-4b0c-991a-ed1983256210%40redis>>, haettu 19.11.2024
- LeBaron, G. & Lister, J. 2015. *Benchmarking global supply chains: the power of the ‘ethical audit’ regime*. Cambridge University Press. < <https://www-cambridge-org.ezproxy.utu.fi/core/journals/review-of-international-studies/article/benchmarking-global-supply-chains-the-power-of-the-ethical-audit-regime/D09353629C19265CF1F136F90DEF5214>>, haettu 23.5.2025
- LeBaron, G. & Lister, J. 2016. *Ethical Audits and the Supply Chains of Global Corporations*. Sheild Political Economy Research Institute. < <https://eprints.whiterose.ac.uk/id/eprint/96303/1/Global-Brief-1-Ethical-Audits-and-the-Supply-Chains-of-Global-Corporations.pdf>>, haettu 20.5.2025
- LeBaron, G. 2021. The Role of Supply Chains in the Global Business of Forced Labour. *The journal of supply chain management*, 2021-04, Vol.57 (2), p.29-42. < <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1111/jscm.12258>>, haettu 25.10.2024
- Lee, K-H., Groschopf, W. & Mossyrsh, A. 2022. *Supply Chain Resilience: Insights from Theory and Practice*. Springer Series in Supply Chain Management. <
<https://link-springer-com.ezproxy.utu.fi/content/pdf/10.1007/978-3-030-95401-7.pdf>>, haettu 22.5.2025
- Lukka, K. 2014. Kari Lukka: Konstruktiivinen tutkimusote. *Metodix*. < <https://metodix.fi/2014/05/19/lukka-konstruktiivinen-tutkimusote/>>, haettu 27.9.2024

- Mailmanpankki 2024. Pathways Out of the Polycrisis. World Bank Group.
<<https://metodix.fi/2014/05/19/lukka-konstruktiiivinen-tutkimusote/>>, haettu 30.10.2024
- Maloni, M. & Brown, M. 2006. Corporate Social Responsibility in the Supply Chain: An Application in the Food Industry. *Journal of business ethics*, 2006-09, Vol.68 (1), p.35-52. <<https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=cca1b4bc-d7c0-4ab3-bfad-0a301d1042df%40redis>>, haettu 19.11.2024
- McDowell, R. & Mason, M. 2024. Prisoners in the US are part of a hidden workforce linked to hundreds of popular food brands. *Ap News*.
<<https://apnews.com/article/prison-to-plate-inmate-labor-investigation-c6f0eb4747963283316e494eadf08c4e>>, haettu 22.5.2025
- McElwee, P., Tuy n, N., Hu , L. & Huong, V. 2023 Climate precarity in rural livelihoods: Agrarian transformations and smallholder vulnerability in Vietnam. *Journal of agrarian change*, 2023-10, Vol.23 (4), p.661-686. <<https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=d0cec90d-fa51-4041-b4d5-36dc10950ad6%40redis>>, haettu 22.11.2024
- McGrath, P., McCarthy, L., Marshall, D. & Rehme, J. Tools and Technologies of Transparency in Sustainable Global Supply Chains. *California management review*, 2021-11, Vol.64 (1), p.67-89. <<https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=61a5e1ed-fa81-470a-8ef1-dc358c7cebf6%40redis>>, haettu 12.4.2024
- Moussavi, S. Sahin, E. & Riane, F. A discrete event simulation model assessing the impact of using new packaging in an agri-food supply chain. *International journal of systems science. Operations & logistics*. <<https://www.tandfonline-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1080/23302674.2024.2305816#d1e136>>, haettu 26.9.2024
- Mowi 2022. Mowi Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern Slavery Statement Registry. <<https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Muller UK & Ireland Group LLP, 2023. Muller UK & Ireland Group LLP Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. <<https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

- Nura, A. 2018. Advances in food packaging technology-A review. Journal of Postharvest Technology. < https://www.researchgate.net/profile/Nura-Abdullahi/publication/331414348_Advances_in_food_packaging_technology-A_review/links/5c7863f4458515831f781d82/Advances-in-food-packaging-technology-A-review.pdf>, haettu 25.9.2024
- OFI Group Limited 2023. OFI Group Limited Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- OHCHR 2024. Slavery Convention. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. < <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/slavery-convention>>, haettu 19.4.2024
- Ocado Retail 2022. Ocado Retail Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- O' Connell, C. 2021. From a Vicious to a Virtuous Circle. Anti-Slavery International. < https://www.antislavery.org/wp-content/uploads/2021/04/ASI_ViciousCycle_Report_web2.pdf>, haettu 23.5.2025
- One Stop Stores 2023. One Stop Stores Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Peter's Food Service Limited 2024. Peter's Food Service Limited Modern Slavery Statement 2024. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Piesala, E. 2019. Q&A: Ruuan prosessointi ja jalostus. Elintarviketeollisuusliitto. < <https://www.etl.fi/wp-content/uploads/2023/08/ruuan-prosessointi-ja-jalostus-qa-2019.pdf><, haettu 25.9.2024
- Pilgrim's Food Masters Group 2022. Pilgrim's Food Masters Group Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Pladis UK&I 2022. Pladis UK&I Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

- Rich Products Ltd 2022. Rich Products Ltd Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Rodríguez, J., Giménez T., Arenas, D. & Pagell, M. NGOs' Initiatives to Enhance Social Sustainability in the Supply Chain: Poverty Alleviation through Supplier Development Programs. *The journal of supply chain management*, 2016-07, Vol.52 (3), p.83-108.
<<https://www.proquest.com/docview/1807679571?parentSessionId=kXzu4aYlgl1vjaR4LShCxagXTHEPKiEphljTRVHvASY%3D&pq-origsite=primo&accountid=14774&sourcetype=Scholarly%20Journals>>, haettu 30.10.2024
- Ruokavirasto A 2023. Elintarvikkeiden alkutuotanto. Ruokavirasto. < <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/elintarvikkeiden-alkutuotanto/>>, haettu 25.9.2024
- Ruokavirasto B 2023. Rekisteröi elintarviketoiminta tai hae hyväksyntä. Ruokavirasto. < <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/elintarvikeyrityksen-perustaminen-ja-omavalvonta/ilmoita-elintarviketoiminnasta/>>, haettu 25.9.2024
- Ruokavirasto C 2023. Varaa elintarvikkeiden säilytykseen riittävästi tilaa ja huolehdi tilojen siisteydestä. Ruokavirasto. < <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/hygieeninen-toiminta/tuotanto--ja-kasittelyhygienia/elintarvikkeiden-sailytystilat/>>, haettu 26.9.2024
- S&A Group 2024. S&A Group Modern Slavery Statement 2024. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Satelligence 2025. Most complete supply chain data. Satelligence. < <https://satelligence.com/technology/>>, haettu 20.5.2025
- Searcy, C., Castka, P., Mohr, J & Fischer, S. 2022. Transformational Transparency in Supply Chains: Leveraging Technology to Drive Radical Change. *California management review*. < <https://web-p-ebsohost.com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=c30ed6f1-2f6b-4358-969b-3937b4a1fe26%40redis>>, haettu 7.4.2024
- Sedexa 2025. SMETA, the world's leading audit. Sedex. <<https://www.sedex.com/solutions/smeta-audit/>>, haettu 20.5.2025

Sedexb 2025. Your training partner. Sedex.

<https://www.sedex.com/solutions/training/>, haettu 21.5.2025

Serdarasan, S. 2013. A review of supply chain complexity drivers. *Computers & Industrial Engineering*. 2013-11, Vol.66 (3), p.533-540. <

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0360835212003038>>, haettu 12.4.2024

Siddharth, K. 2017. *Modern slavery : a global perspective*. New York, NY : Columbia University Press, 2018

Statista 2024. Food – Worldwide. Statista.

<https://www.statista.com/outlook/cmo/food/worldwide>, haettu 8.6.2024

Such, E., Laurent, C. & Salway, S. 2017. *Modern slavery and public health*. Gov.UK. <

<https://www.gov.uk/government/publications/modern-slavery-and-public-health/modern-slavery-and-public-health>>, haettu 23.5.2025

Suomen YK-liitto 2024. Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua. Suomen YK-liitto. <

<https://www.ykliitto.fi/ihmisarvoista-tyota-ja-talouskasvua>>, haettu 5.4.2024

Tetra Pak 2023. Tetra Pak Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

The Guardian 2014. Revealed: Asian slave labour producing prawns for supermarkets in US, UK. The Guardian. < <https://www.theguardian.com/global-development/2014/jun/10/supermarket-prawns-thailand-produced-slave-labour>>, haettu 22.5.2025

The National Archives 2015. Modern Slavery Act 2015. UK government. <

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/notes/division/3>>, haettu 19.4.2024.

Thistle Seafoods Ltd 2023. Thistle Seafoods Ltd Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

Thomson Foundation 2022. *Hidden from view: Reporting on human trafficking and modern slavery*. Thomson Foundation. <

<https://www.thomsonfoundation.org/latest/hidden-from-view-reporting-on-human-trafficking-and-modern-slavery>>, haettu 23.5.2025

Tickler, D., Meeuwig, J., Bryant, K., David, F., Forrest, J., Gordon, E., Larsen, J., Oh, B., Pauly, D., Sumaila, U. & Zeller, D. 2018. *Modern slavery and the race to*

- fish. Nature communications, 2018-11, Vol.9 (1), p.4643-9, Article 4643. <
<https://www.proquest.com/docview/2130793292?parentSessionId=5tR0wBg6sSmhD68XmW11uy0Q8ka8aGVDOLhHOcydRyE%3D&pq-origsite=primo&accountid=14774&sourcetype=Scholarly%20Journals>>, haettu
 25.11.2024
- Tilastokeskus 2024. Reliabiliteetti & Validiteetti. Tilastokeskus. <
<https://stat.fi/meta/kas/reliabiliteetti.html>> & <
<https://stat.fi/meta/kas/validiteetti.html>>, haettu 9.10.2024
- Tony's 2023. Tony's Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern
 Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Trautrim, A., Schleper, M., Cakir, M. & Gold, S. 2020. Survival at the expense of the
 weakest? Managing modern slavery risks in supply chains during COVID-19.
 Journal of risk research, 2020-08, Vol.23 (7-8), p.1067-1072. < <https://web-p-ebscohost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=b406eb7d-0880-44d6-90b3-92c902a58483%40redis>>, haettu 30.10.2024
- Treasury Wine Estates Limited, 2023. Treasury Wine Estates Limited Modern Slavery
 Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. <
<https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Treant Plc 2022. Treant Plc Modern Slavery Statement 2022. UK Government Modern
 Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Tsing, A. 2009. Supply Chains and the Human Condition. Rethinking Marxism, 2009-
 04, Vol.21 (2), p.148-176. < <https://www.utu.fi/fi/tutkimus/eettisyys>>, haettu
 2.11.2024
- Turun yliopisto 2024. Tutkimuksen eettisyys Turun yliopistossa. Turun yliopisto <
<https://www.utu.fi/fi/tutkimus/eettisyys>>, haettu 9.10.2024
- Työsuojeluhallinto 2022. Työperäinen hyväksikäyttö. Työsuojeluhallinto.
 <<https://tyosuojelu.fi/harmaa-talous/tyoperainen-hyvaaksikaytto>>, haettu
 19.11.2024
- UNICEF 2024. What is child labour? UNICEF. <
<https://www.unicef.org/protection/child-labour>>, haettu 12.10.2024
- United Nations 2024. Modern slavery is on the rise. United Nations. <
<https://www.un.org/en/observances/slavery-abolition-day>>, haettu 19.4.2024

- United Nations Office on Drugs and Crime (2024). Sustainable Development Goals. United Nations Office on Drugs and Crime. < <https://www.unodc.org/roseap/en/sustainable-development-goals.html>>, haettu 30.3.2024
- UNODC 2008. The role of the media in preventing trafficking. UNODC. < https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_9-16.pdf>, haettu 23.5.2025
- Unseen UK 2024. The Price We Don't Pay: modern slavery in food delivery and distribution. Unseen UK. < <https://www.unseenuk.org/the-price-we-dont-pay-modern-slavery-in-food-delivery/>>, haettu 22.5.2025
- Urbina, I. 2023. The Uyghurs Forced to Process the World's Fish. The New Yorker. < <https://www.newyorker.com/news/news-desk/the-uyghurs-forced-to-process-the-worlds-fish>>, haettu 22.5.2025
- U.S. Department of Homeland Security 2024. What is Forced Labor? U.S. Department of Homeland Security. < <https://www.dhs.gov/blue-campaign/forced-labor>>, haettu 10.10.2024
- Walk Free 2023. Global Slavery Index 2023. Walk Free. < <https://cdn.walkfree.org/content/uploads/2023/05/17114737/Global-Slavery-Index-2023.pdf>>, haettu 20.5.2025
- Wang, Y. & Lotfi, M. 2024. How climate change and modern slavery interact in the supply chain: A conceptual model development through a systemic review. Business ethics, the environment & responsibility (Print), 2024-07. <<https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1111/beer.12722>>, haettu 5.11.2024
- Wealmoor 2024. Wealmoor Modern Slavery Statement 2024. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2024. Mikä on syrjintää. Yhdenvertaisuusvaltuutettu. <<https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/syrjinta>>, haettu 2.11.2024
- Yhdysvaltain ulkoministeriö 2024. What is Modern Slavery? U.S. State Department. < <https://2009-2017.state.gov/j/tip/what>>, haettu 20.4.2024
- Yorkshire 2023. Yorkshire Modern Slavery Statement 2023. UK Government Modern Slavery Statement Registry. < <https://modern-slavery-statement-registry.service.gov.uk/>>, haettu 11.4.2025

Liitteet

Liite 1. Sanasto

NVivo Tekstihakusanasto (Yhdistetty ja Puhdistettu)

Tämä sanasto yhdistää käyttäjän itse kirjaamat termit ja ChatGPT:n kokoamat hakusanat. Duplikaatit on poistettu.

- audit
- check
- examination
- analysis
- investigation
- review
- scrutiny
- survey
- verification
- compliance monitoring
- external certification systems
- ISO 14001
- BRC
- Fairtrade audits
- social audits
- ethical audits
- reporting platforms
- coverage

- informing
- podium
- audit platforms
- Sedex
- RBA tools
- real-time survey tools
- Laborlink
- digital compliance dashboards
- whistleblowing platforms
- grievance mechanisms
- sustainability reporting tools
- tracking and surveillance technologies
- hunting
- inspection
- supervision
- RFID
- IoT
- sensors
- track-and-trace
- smart pallets
- smart containers
- data analytics
- geo-tagging

- bar code
- computer vision
- scanner
- drone
- satellite
- blockchain
- digital ledger
- traceability
- fraud prevention
- immutable records
- provenance tracking
- distributed ledgers
- tokenization
- smart contracts
- dialogic technologies
- automation
- machinery
- two-way communication systems
- feedback loops
- supplier engagement systems
- multi-stakeholder initiatives
- newsletters
- webinars

- training programs
- capacity-building
- benchmarks
- Roundtable on Sustainable Palm Oil
- non-governmental organizations
- academic institutions
- data dissemination technologies
- circulation
- diffusion
- promulgation
- propagation
- publication
- publishing
- QR codes
- sustainability reports
- visual interactive maps
- online dashboards
- infographics
- social media campaigns
- transparency indices
- NGO
- SMETA
- KPI

- key performance indicator
- audits
- Ecovadis
- RADAR
- FNET
- World-Check Risk Intelligence
- GRASP
- SIZA
- Ethical Trade Initiative (ETI)
- Stronger Together
- Rainforest Alliance
- GLOBALG.A.P.
- Risk Assessment on Social Practice
- RASP
- AIM-Progress
- QADEX
- Foods Connected
- working groups
- meetings